

บทที่ ๓
วิเคราะห์เพลงเรื่องนางหงส์

เพลงเรื่องนางหงส์ ประกอบไปด้วยบทเพลงอัตราจังหวะ สองชั้นจำนวน ๕ เพลงได้แก่ เพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวน เพลงสาวสอดแหวน เพลงกระบอกทอง เพลงคู่แมลงวันทอง และ เพลงแมลงวันทอง

ประมาณปลายรัชกาลที่ ๓ พระประดิษฐไพเราะ (มี ดุริยางกูร) เป็นผู้นำเพลงที่มีอัตราจังหวะเดียวกัน และสำนวนใกล้เคียงกัน ๔ เพลง มาร้อยเรียงบรรเลงติดต่อกันแล้วให้ชื่อเพลงชุดนี้ตามหน้าทับเดิมว่า เพลงเรื่องนางหงส์ และเป็นต้นกำเนิดเพลงเรื่องประเภทอวมงคล ที่ให้บรรเลงในงานศพ โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงจนปัจจุบัน (ฐิระพล น้อยนิตย์, ๒๕๔๒: ๓๓) ซึ่งเพลงบทเพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวนที่เป็นเพลงลำดับแรกนั้น ครูบาอาจารย์ทางดุริยางคศิลป์ได้ดัดแปลงทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวนทางปี่ชวาให้เป็นทางปี่พาทย์ เพื่อนำมาใช้ในการบรรเลงปี่พาทย์และนำเพลงอื่นๆ ติดต่อเพิ่มเติมให้เป็นเพลงเรื่อง โดยมีเพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวนสองชั้นเป็นอันดับแรก แล้วต่อกด้วยเพลงสาวสอดแหวน แสนสอดสวาท (กระบอกทอง) และแมลงวันทอง แต่กลองมลายูกียังดีหน้าทับนางหงส์อยู่อย่างเดิมตลอดทั้งเรื่อง จึงเรียกเพลงเรื่องนี้ว่าเรื่องนางหงส์ (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญู, ๒๕๒๓: ๓๕๗-๓๕๙)

อันเหตุมาจากเพลงเรื่องนางหงส์ เป็นเพลงประโคนศพที่มีมาแต่เดิม เป็นปฐมบทแห่งเพลงนางหงส์ในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์เพลงเรื่องนางหงส์ อัตราจังหวะสองชั้นเพื่อศึกษาโครงสร้างและรูปแบบ สำนวนเพลงเรื่องนางหงส์ ก่อนจะทำการวิเคราะห์เพลงนางหงส์เรื่องแสนสอดสวาท และเพลงนางหงส์ เรื่องเทพนิมิต ในบทต่อไป

ผู้วิจัยขอแสดงโน้ตเพลงเรื่องนางหงส์ก่อนการวิเคราะห์ โดยได้นำมาจากบันทึกโน้ตมือฆ้องของกรมศิลปากร ในหนังสือโน้ตเพลงในการพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ (กรมศิลปากร, ๒๕๕๑: ๒๓ - ๒๗)

เพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวน

ท่อน ๑ เทียบแรก ขึ้นต้นเพลง

- ดิ ริ มี่	- มี - มี	- มี - ริ	- มี - มี	- ท - ริ	- ท - ล	- ช - ม	- ร - ช
- ด ร ม	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช	- ท - ริ	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ช

- - - -	- ช - ฐ	- ฐ - ตั	- รั - มั	- - - -	- มั - มั	- - ตั ตั	- รั - มั
- - - ฐ	- - - -	- ร - ด	- ร - ม	- - - ม	- - - -	- ด - -	- ร - ม

- มั - มั	- มั - -	มั มั - -	รั รั - ตั	- มั - มั	- มั - รั	- ตั - ล	- ฐ - ตั
- ฐ - ล	- ฐ - ม	- - - ร	- - - ด	- ม - ฐ	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

ท่อนที่ ๑ เทียบกลับ

- - - -	- ตั - ตั	- ฐ - ตั	- รั - มั	- ฟ - ฐ	ล ฐ - -	- - ร ม	- - ฟ ฐ
- - - ด	- - - -	- ร - ด	- ร - ม	- ด - -	- - ฟ ม	ร ด - -	ร ม - -

- - ร ร	- ม - ด	- ร - ม	- ฟ - ฐ	- ฐ ล ๓	- รั - -	ท ล - -	๓ ล - ฐ
- ล - -	- ๓ - ฐ	- ล - ๓	- ฟ - ฐ	- ๓ - -	- - - ล	- - ๓ ม	- - - ร

- - - -	- ช - ฐ	- ฐ - ตั	- รั - มั	- - - -	- มั - มั	- - ตั ตั	- รั - มั
- - - ฐ	- - - -	- ร - ด	- ร - ม	- - - ม	- - - -	- ด - -	- ร - ม

- มั - มั	- มั - -	มั มั - -	รั รั - ตั	- มั - มั	- มั - รั	- ตั - ล	- ฐ - ตั
- ฐ - ล	- ฐ - ม	- - - ร	- - - ด	- ม - ฐ	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

ท่อน ๒

- - - -	- รั - รั	- มั - รั	- ตั - ล	- ๓ ล	- ตั - รั	- มั - รั	- ตั - ล
- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม

- ฐ - ตั	- - รั มั	- มั - มั	- รั - ตั	- ล - -	๓ ๓ - -	ตั ตั - -	รั รั - มั
- ร - ด	- - - ม	- ๓ - ม	- ร - ด	- ม - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ม

- - - รั	- - มั มั	- - - มั	- - มั มั	- มั - ร	- ตั - ล	- ๓ ล	- ตั - รั
- - - ร	- ม - -	- - - ๓	- ม - -	- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร

- ช - ดั	- - รั มั	- มั - มั	- รั - ดั	- มั - มั	- มั - รั	- ดั - ล	- ช - ดั
- ร - ด	- - - ม	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ช	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

กลับต้น

เพลงสาวสอดแหวน

ท่อน ๑

- - - -	- มั - มั	- มั - มั	- รั - ดั	- ล - -	ช ช - -	ดั ดั - -	รั รั - มั
- - - - ม	- - - - ม	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ร	- - - - ด	- - - - ร	- - - - ม

- ล - -	ช ม - -	- - - - ด	- - ร ม	- ฟ - ช	ล ช - -	- - ร ม	- - ฟ ช
- - ช ม	- - ร ด	- ช - -	- ด - -	- ด - -	- - ฟ ม	ร ด - -	ร ม - -

- - - - ช	- - ฟ ช	- - ล ช	- - ฟ ช	- รั ม	- ช - ล	- ดั - ล	- ช - ม
- - ร -	ฟ ม - -	- - - -	ฟ ม - -	- ด - -	- ช - ลุ	- ด - ลุ	- ช - ทุ

- ล - -	ช ม - -	ดั ดั - -	รั รั - มั	- มั - มั	- มั - -	มั มั - -	รั รั - ดั
- - ช ม	- - ร ด	- - - - ร	- - - - ม	- ช - ล	- ช - ม	- - - - ร	- - - - ด

กลับต้น

ท่อน ๒

- - - -	- มั - มั	- มั - มั	- รั - ดั	- ล - -	ช ช - -	ดั ดั - -	รั รั - มั
- - - - ม	- - - -	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ร	- - - - ด	- - - - ร	- - - - ม

- รั ม	- ช - ล	- ดั - ล	- ช - ม	- ช - ดั	- - รั มั	- มั - มั	- รั - ดั
- ด - -	- ช - ลุ	- ด - ลุ	- ช - ทุ	- ร - ดั	- - - - มั	- ช - มั	- รั - ดั

- ล - -	ช ช - -	ล ล - -	ดั ดั - รั	- มั - มั	- มั - -	รั รั - -	ดั ดั - ท
- ลุ - ชุ	- - - - ลุ	- - - - ด	- - - - ร	- ม - ช	- ม - ร	- - - - ด	- - - - ทุ

- - - - ช	- - ล ท	- รั - รั	- ท -	- ฟ -	- - - - ช	- - - -	ชล - ดั
- ร - -	- ช - -	- - - - ท	- - ล ช	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	ฟ - - - ด

กลับต้น

เพลงเพลงกระบอกทอง

ท่อนที่ ๑

- ท - -	- ล - -	- ช - ช	- - - - -	- - - - -	- ช - ช	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -

- ล - -	ช ม - -	- - - - -	- - - - -	- พ - ช	ล ช - -	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -

- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -

- ล - -	ช ม - -	ด ด - -	ร ร - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -

กลับต้น

ท่อนที่ ๒

- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -

- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -

- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -

- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -

กลับต้น

เพลงคู่แมลงวันทอง

ท่อนที่ ๑

- มี่ - มี่	- รี่ - -	ดี่ ดี่ - -	รี่ยี่ - มี่	- ดี่ - -	รี่ยี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่
- ฑ - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- ด - -	- ม - ฑ	- ล - ฑ	- ม - ร

- มี่ - มี่	- รี่ - -	ดี่ ดี่ - -	รี่ยี่ - มี่	- ดี่ - -	รี่ยี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่
- ฑ - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- ด - -	- ม - ฑ	- ล - ฑ	- ม - ร

- - ดี่ -	ดี่ ดี่ - -	รี่ยี่ - -	มี่ยี่ - มี่	- - ดี่ -	ดี่ - ล -	ฑ - ล -	ล - ฑ -
- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ฑ	- - - ล	- ฑ - ม	- ม - ฑ	- ม - ร

- - ฑ ล	- ดี่ - รี่	- มี่ - รี่	- ดี่ - ล	- ฑ - ดี่	- - รี่ยี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ดี่
- ฟ - -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ดี่	- - - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ดี่

กลับต้น

ท่อนที่ ๒

- - ฑ ล	- ดี่ - รี่	- ดี่ - ท	- ล - ฑ	- ฟ - -	- - - ฑ	- - - -	ฑ ล - ดี่
- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ฑ	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	ฟ - - ด

- มี่ - รี่	- ดี่ - ล	- - ฑ ล	- ดี่ - รี่	- ดี่ - -	รี่ยี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่
- ม - ร	- ด - ล	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - -	- ม - ฑ	- ล - ฑ	- ม - ร

- - ฑ ล	- ดี่ - รี่	- ดี่ - ท	- ล - ฑ	- ฟ - -	- - - ฑ	- - - -	ฑ ล - ดี่
- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ท	- ม - ร	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	ฟ - - ด

- มี่ - รี่	- ดี่ - ล	- - ฑ ล	- ดี่ - รี่	- ฑ - ดี่	- - รี่ยี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ดี่
- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ร - ดี่	- - - มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ดี่

กลับต้น

เพลงแมลงวันทอง

ท่อนที่ ๑

- - - -	- ด - ด	- - ช -	ช ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - ม -	ม - - ร
- - - - ด	- - - -	- - - - ร	- - - - ด	- - - - ท	- - - - ล	- - - - ร	- ด - ล

- - - -	- ร - ร	- - ช -	ช ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - ม -	ม - - ร
- - - - ล	- - - -	- - - - ร	- - - - ด	- - - - ท	- - - - ล	- - - - ร	- ด - ล

- - - -	- ร - ร	- - ช -	ช ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - - - ม	- - - - ฟ
- - - - ล	- - - -	- - - - ร	- - - - ด	- - - - ท	- - - - ล	- - - - ุ	- - - - ด

- ด - ฟ	- - ช ล	- ิ ติ ติ	- ช - ฟ	- - ช ล	- ติ - ิ	- ติ - -	ิ ิ - ติ
- ช - ฟ	- - - - ล	- ร ด ล	- ช - ฟ	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ร	- - - - ด

กลับต้น

ท่อนที่ ๒

- - ช ล	- ติ - ิ	- ติ - ท	- ล - ช	- ฟ -	- - - - ช	- - - -	ช ล - ติ
- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ุ	- ล - ช	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	ฟ - - ด

- ม - ิ	- ติ - ล	- - ช ล	- ติ - ิ	- ติ - -	ิ ม - ม	- ม - ม	- ม - ิ
- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร

- - ช ล	- ติ - ิ	- ติ - ท	- ล - ช	- ฟ -	- - - - ช	- - - -	ช ล - ติ
- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ุ	- ล - ช	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	ฟ - - ด

- ม - ิ	- ติ - ล	- - ช ล	- ติ - ิ	- ช - ติ	- - ิ ม	- ม - ม	- ิ - ติ
- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ร - ติ	- - - - ม	- ม - ม	- ิ - ติ

กลับต้น

** เทียบสุดท้ายลงจบ

- มี่ - มี่	- รั - มี่	- - - มี่	- - - รั	- - - ดี่	- - - ท	- - - ล	- - - ช
- ช - ม	- ร - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ทุ	- - - ลุ	- - - ทุ

๓.๑ สังคีตลักษณ์

เพลงเรื่องนางหงส์ ประกอบไปด้วยเพลงอัตราจังหวะ สองชั้น ๕ เพลง ได้แก่ เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน เพลงสาวสอดแหวน เพลงกระบอกทอง เพลงแมลงปอทอง และแมลงวันทอง เพื่อความเข้าใจในรูปแบบและสังคีตลักษณ์ของเพลงเรื่องนางหงส์ ผู้วิจัยขอกำหนดสัญลักษณ์ ดังนี้

๑. ตัวอักษร ก ข ค แทนท่วงทำนองต่างๆ โดยกำหนดให้ความยาวของบทเพลง เป็น ๑ หน้าทับปรบไ้ อัตราจังหวะสามชั้น หรือ ๒ ประโยคเพลงเป็นอย่างต่ำ

๒. สัญลักษณ์ / แทนสัญลักษณ์การจบท่อน

ผู้วิจัยขอแสดงสังคีตลักษณ์ของเพลงเรื่องนางหงส์ ดังนี้

เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน	ท่อนที่ ๑	ใช้สัญลักษณ์ ก
เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน	ท่อนที่ ๒	ใช้สัญลักษณ์ ข
เพลงสาวสอดแหวน	ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ - ๒	ใช้สัญลักษณ์ ค
เพลงสาวสอดแหวน	ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ - ๔	ใช้สัญลักษณ์ ง
เพลงสาวสอดแหวน	ท่อนที่ ๒	ใช้สัญลักษณ์ จ
เพลงกระบอกทอง	ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ - ๒	ใช้สัญลักษณ์ ฉ
เพลงกระบอกทอง	ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓ - ๔	ใช้สัญลักษณ์ ฆ
เพลงกระบอกทอง	ท่อนที่ ๒	ใช้สัญลักษณ์ ช
เพลงคู่แมลงวันทอง	ท่อนที่ ๑	ใช้สัญลักษณ์ ซ
เพลงคู่แมลงวันทอง	ท่อนที่ ๒	ใช้สัญลักษณ์ ฌ
เพลงแมลงวันทอง	ท่อนที่ ๑	ใช้สัญลักษณ์ ฉ
เพลงแมลงวันทอง	ท่อนที่ ๒	ใช้สัญลักษณ์ ฐ

จากสัญลักษณ์ดังกล่าวสามารถแสดงสังคีตลักษณ์ของบทเพลงต่างๆ ในเพลงเรื่องนางหงส์ ดังต่อไปนี้

เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน

ก/ ข/

เพลงสาวสอดแหวน

ค/ ง/

เพลงกระบอกทอง

ฉ/ ช/

เพลงคู่แมลงวันทอง

ซ/ ฅ/

เพลงแมลงวันทอง

ณ/ ฑ/

จากสังคีตลักษณะข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบทเพลงทั้ง ๕ ในเพลงเรื่องนางหงส์ ถึงลักษณะสำนวนเพลงที่เหมือนกัน ทั้งประโยคเพลงย่อยภายในบทเพลงสาวสอดแหวน และเพลงกระบอกทอง ทำนองเพลงที่เหมือนกันทั้งหมด ทั้งนี้ รายละเอียดต่างๆ ผู้วิจัยจะแสดงในสรุปผลการวิจัย

๓.๒ จังหวะ

ผู้วิจัยขอแสดงลักษณะของจังหวะของเพลงเรื่องนางหงส์ ที่จะทำการวิเคราะห์ โดยจะแสดงรายละเอียด ออกเป็น ๒ ประเด็นได้แก่ จังหวะฉิ่ง และจังหวะกลอง

๓.๒.๑ จังหวะฉิ่ง

การบรรเลงฉิ่งในเพลงเรื่องนางหงส์ ทั้ง ๕ บทเพลงที่กล่าวมาข้างต้น ใช้รูปแบบการตีด้วยอัตราจังหวะ สองชั้นทั้งหมด

--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ
----------	---------	----------	---------	----------	---------	----------	---------

๓.๒.๒ จังหวะหน้าทับ

จังหวะหน้าทับที่ใช้บรรเลงประกอบเพลงเรื่องนางหงส์ คือหน้าทับนางหงส์ ที่เป็นหน้าทับพิเศษใช้เฉพาะกับเพลงเรื่องนางหงส์เท่านั้น มีการกำหนดให้ใช้กลองทัด ๒ ลูก โดยใช้หน้าทับนางหงส์ ตามประเพณีนิยม

ในการบันทึกจังหวะหน้าทับกลองนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบเดียวกับการบันทึกโน้ตเพลงตามที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๑ และใช้อักษร ครีမ် - ครีမ် เป็นสัญลักษณ์แทนเสียงการบรรเลงของกลองทัด

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - -	- - - -	- ครีမ် - ครีမ်	- - - -	- ครีမ် - ครีမ်	- - - -	- ครีမ် - ครีမ်
---------	---------	---------	-----------------	---------	-----------------	---------	-----------------

๓.๓ รายละเอียดการวิเคราะห์

๓.๓.๑ เพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวน

ท่อนที่ ๑ ประโยคขึ้นต้นเพลง

- ดิ รั มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รั	- มี่ - มี่	- ท - รั	- ท - ล	- ชุ - ม	- ร - ชุ
- ด ร ม	- ชุ - ม	- ชุ - ร	- ม - ชุ	- ทุ - รั	- ทุ - ลุ	- ชุ - ทุ	- ลุ - ชุ

บันไดเสียง

ทำนองในท่อนที่ ๑ ประโยคขึ้นต้นเพลง มีการใช้ ๒ บันไดเสียง โดยแบ่งออกเป็น วรรคทำพบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล $ดรม \times ซล \times$ และวรรครับพบการใช้บันไดเสียงทางเพียงอล่าง ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล $ซลท \times รม \times$ เป็นการเปลี่ยนบันไดเสียงโดยจับพลัน ห่างกันเป็นคู่ ๔

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ นี้ มีการกำหนดแนวเสียงในวิถีสั้นและวิถีสองประกอปกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงยืนเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีสั้น ด้วยเสียงเร และเสียงซอล

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีสอง ด้วยเสียงเร และเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีสั้น ด้วยเสียงมี และเสียงซอล

แต่เมื่อพิจารณาจากทำนองสรวัดละสำคัญแล้ว พบว่าเป็นการยืนเสียงซอล ที่เป็นเสียงประธาน (Tonic) ของบันไดเสียงทางเพียงอล่าง ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล $ซลท \times รม \times$

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในตอนี่ ๑ ประโยคที่ ๒ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ และ ชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงมี ประกอบเสียงที่
ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงเร ประกอบเสียงลา

การใช้มือคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอลประกอบเสียงมี
ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอลประกอบเสียงมี
ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอลประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๓ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงที่ประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงที่ประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงลาประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงซอลประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงซอลประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มต้นด้วยการตั้งต้นเพลงด้วยการใช้เสียงประธานของบันไดเสียงทางเพียงออบน คือเสียงโด เรียงขึ้นเป็น ๓ เสียงตามลำดับคือ โด เร มี ตามด้วยการใช้คู่ ๖ หรือคู่สี่ัวประกอบกับ คู่ ๘ เสียง เร มี และปิดท้ายด้วยเสียงซอล

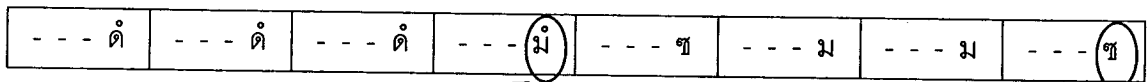
วรรครับ เปลี่ยนบันไดเสียงมาใช้บันไดเสียงทางเพียงออล่างอย่างฉับพลัน คือเริ่มจากการใช้ คู่ ๘ เสียงที่ เร ลา เคลื่อนที่ขึ้นเสียงสูงแล้วลงสู่เสียงต่ำ ในห้องที่ ๗ - ๘ วนมาจบด้วยเสียงสุดท้ายคือเสียง ซอล ที่เป็นเสียงประธาน (Tonic) ในบันไดเสียงทางในที่ปรากฏนี้

ความโดดเด่นของท่านอง

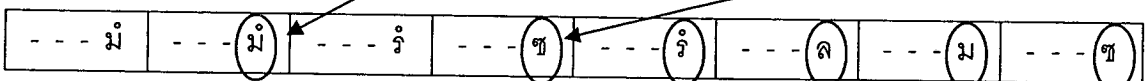
ท่านองดังกล่าว เป็นการขึ้นต้นของบทเพลง ตามธรรมเนียมปฏิบัติใช้ระนาดเอกหรือปี่ชวา ในการขึ้นเพลงเรื่องนางหงส์นี้ การขึ้นบทเพลงด้วยเสียงประธานของบันไดเสียงทางเพียงออลบน แล้วเปลี่ยนไปใช้บันไดเสียงทางเพียงออล่าง

หากแต่เมื่อพิจารณาจากทำนองสารัตถะแล้ว การขึ้นต้นด้วยบทเพลงเช่นนี้ ไม่ได้เป็นการนำเอาประโยคที่ ๑ ของเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวนมาขึ้น แต่เป็นการใช้เพลงประโยคที่ ๒ ดังทำนองสารัตถะดังต่อไปนี้

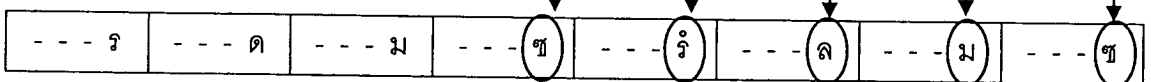
ทำนองสารัตถะของท่านองที่ ๑ ประโยคที่ ๑ เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน

ทำนองสารัตถะของประโยคขึ้นเพลง

ทำนองสารัตถะของท่านองที่ ๑ ประโยคที่ ๒ เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน

จากการเปรียบเทียบทำนองสารัตถะข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของทำนองเพลงของประโยคขึ้นต้นเพลง มีเสียงสำคัญซึ่งเป็นเนื้อหาของ ทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ เป็นหลัก แต่เมื่อพิจารณาทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวนท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ ก็มีเสียงลูกตกสำคัญสอดแทรกอยู่ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าโบราณจารย์ใช้กลวิธีการซ่อนทำนองของประโยคที่ ๑ โดยการลดทอนให้เหลือเพียงครั้งเดียว แล้วมาใช้ทำนองประโยคที่ ๒ เพื่อให้เข้ากับหน้าทับนางหงส์ได้อย่างพอดี

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

-----	- ดิ - ดิ	- ช - ดิ	- ริ - มิ	- ฟ - ช	ล ช - -	- - ร ม	- - ฟ ช
- - - ด	-----	- ร - ด	- ร - ม	- ด - -	- - ฟ ม	ร ด - -	ร ม - -

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ เป็นทำนองขึ้นต้นเพลงเรื่องนางหงส์ สองชั้น กำหนดให้เป็นบันไดเสียงทางเพียงออบน ซึ่งเป็นบันไดเสียงหลักของเพลงเรื่องนางหงส์ สองชั้น เพื่อเป็นการเอื้อให้การเป่าปี่ชวา กลุ่มเสียงปัญญาผลที่ใช้ประกอบด้วยเสียง ตรม x ซล x ทั้งนี้มีการใช้เสียงนอกบันไดเสียงจำนวน ๓ ครั้ง ได้แก่ เสียงฟา ปรากฏในทำนองเพลงห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ ห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๓ และห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๓

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ มีการใช้แนวเสียงในวิถึขึ้น เป็นหลักโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

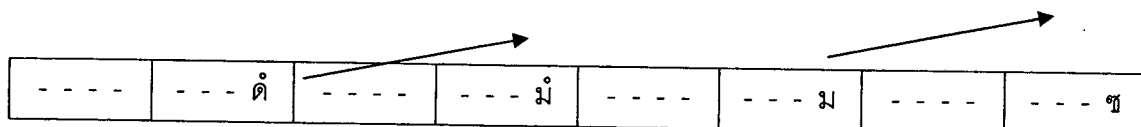
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงรูปแบบการย่นเสียง โด

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถึขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียง มี

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงซอล และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถึขึ้น ด้วยเสียงมี และเสียงซอล

แต่ถ้าหากพิจารณาจากทำนองสารัตถะ จะพบว่า ทำนองของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ นี้เป็นแนวเสียงวิถึขึ้น ดังนี้

แสดงให้เห็นว่า ทำนองในประโยคนี้นี้เป็นการเริ่มต้นบทเพลง และการใช้แนวเสียงในวิถึขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การเริ่มต้นบทเพลงด้วยความน่าสนใจ

การใช้ชั้นคู่เสียง

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ และ ชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงฟา ประกอบเสียงโด

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ มีการเคลื่อนที่ของทำนองลักษณะที่ใช้ระยะห่างเท่ากัน เริ่มต้นด้วยเสียง โด ย้ำ ทำนองอยู่ใน ๒ ห้องแรก และ ห้องที่ ๓ - ๔ ตั้งต้นเสียงใหม่เป็นเสียง ซอล เคลื่อนที่ทำนองไปยังเสียงเรและมีตามลำดับ ซึ่งทำนองทั้ง ๔ ห้องในวรรคทำใช้เสียงโนบันโดเสียงทางเพียงอบนอย่างชัดเจน

วรรครับ ตั้งต้นทำนองในห้องที่ ๕ ด้วยเสียง ฟา ที่เป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญจมูล และใช้มือที่มีการเรียงเสียงกัน แบ่งมือซ้ายและขวาอย่างละ ๒ เสียงเท่ากัน ตั้งแต่ห้องที่ ๕ พยางค์ที่ ๔ ต่อเนื่องไปจนถึงห้องที่ ๘ พยางค์ที่ ๔

ความโดดเด่นของทำนอง

ความโดดเด่นของทำนองในประโยคนี้อยู่ที่วรรคทำ เป็นการตั้งต้นทำนองเพลงด้วยโนบันโดเสียงทางเพียงอบนที่มีความชัดเจน แต่วรรครับกลับมีการใช้เสียงนอกกลุ่มเสียงปัญจมูลเข้ามา เพื่อเป็นการเตรียมตัวที่จะเปลี่ยนโนบันโดเสียงในประโยคเพลงถัดไป

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

- - ร ร	- ม - ด	- ร - ม	- ฟ - ซ	- / ล ท	- รี้ - -	ท ล - -	ซ ล - ซ
- ล - -	- ท - ซ	- ล - ท	- ฟ - ซ	- ซ - -	- - - ล	- - ซ ม	- - - ร

โนบันโดเสียง

ทำนองในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ มีการใช้ ๒ โบันโดเสียง โดยแบ่งออกเป็น วรรคทำพบการใช้โนบันโดเสียงทางเพียงอบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ดรรม x ซล x ต่อเนื่องมาจากประโยคที่ ๑ ก่อนหน้า ซึ่งปรากฏพบเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญจมูลได้แก่ เสียงฟา ในห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒

วรรครับ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออกลาง ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญญาจมูล
ซลท x รม x เป็นการเปลี่ยนบันไดเสียงโดยจับพลัน ห่างกันเป็นคู่ ๔

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ นี้ มีการกำหนดแนวเสียงในวิถีขึ้นเป็นหลัก โดยมีรายละเอียด
ดังนี้

- ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงเร และเสียงโด
- ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถึขึ้น ด้วยเสียงมี และเสียงซอล
- ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงที และเสียงลา
- ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถึขึ้น ด้วยเสียงมี และเสียงซอล

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๔ และ ขั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๔

- ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงมี ประกอบเสียงที
- ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงโด ประกอบเสียงซอล
- ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงเร ประกอบเสียงลา
- ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงมี ประกอบเสียงที
- ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

การใช้มือคู่ ๘

- ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงฟาประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงซอลประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ ตั้งต้นด้วยเสียงเร ที่ใช้เสียงลาที่เป็นคู่ ๔ มาประกอบ จากนั้นใช้มือซ่องเรียง
เสียงตั้งแต่เสียง มี โด เร มี ฟา ซอล ทำนองเคลื่อนที่ขึ้นอย่างต่อเนื่อง ค่อยเป็นค่อยไป

วรรครับ จากพยางค์เสียงสุดท้ายของวรรคทำที่เป็นคู่ ๘ เสียงซอล มาเปลี่ยนการใช้มือซ่อง
ในการบรรเลงเป็นการสะบัดตั้งต้นในห้องที่ ๕ และมีการเปลี่ยนบันไดเสียงมาใช้บันไดเสียงทางใน

อย่างฉับพลัน ซึ่งห้องที่ ๕ - ๖ ใช้ทำนองอย่างห่าง แล้วตามด้วยทำนองที่เรียงเสียงกันในห้องที่ ๗ - ๘
วนมาจบด้วยเสียงสุดท้ายคือเสียง ซอล ที่เป็นเสียงประธาน (Tonic) ในบันไดเสียงทางในที่ปรากฏนี้

ความโดดเด่นของทำนอง

วรรคทำ เป็นการเคลื่อนที่ทำนองที่มีการเรียงเสียงกัน ค่อยเป็นค่อยไปแสดงถึง
อาการปรีชาที่มีความสงบ เรียบร้อย ด้วยมือฆ้องที่เป็นลักษณะการใช้สองมือพร้อมกัน โดยมีเสียง
ลูกตกเสียงซอล ซึ่งเป็นเสียงเดียวกับเสียงตั้งต้นของวรรครับ แต่มีการใช้มือฆ้องลักษณะของการ
สะบัด และมีการใช้มือฆ้องมือสลับซ้ายขวา ให้อารมณ์ที่แตกต่างกัน

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓

- - - -	- ซ - ซ	- ซ - ต	- ริ - ม	- - - -	- ม - ม	- - ต ต	- ริ - ม
- - - ซ	- - - -	- ร - ต	- ร - ม	- - - ม	- - - -	- ต - -	- ร - ม

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ นี้ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง
ปัญจมูล ธรรม x ซล x เป็นการเปลี่ยนบันไดเสียงอย่างฉับพลันจากประโยคก่อนหน้า โดยเปลี่ยน
บันไดเสียงเป็นคู่ ๔ เป็นการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบนอย่างชัดเจน

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ ปรากฏการใช้แนวเสียงเป็นวิถีขึ้นในช่วงแรก และใช้การย่นเสียง
มีเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ ใช้การย่นเสียง ด้วยซอล

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ ใช้การย่นเสียง ด้วยเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียงมี

แต่หากพิจารณาจากทำนองสารัตถะ แล้วเป็นแนวเสียงวิถีขึ้น ดังนี้

- - - -	- - - ซ	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ และ ชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

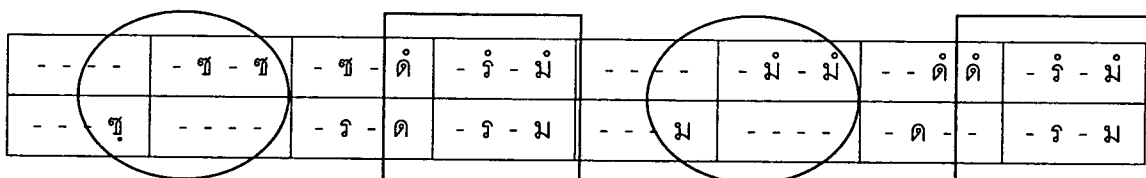
วรรคทำ เริ่มต้นทำนองด้วยเสียงซอล ที่ต่อเนื่องมาจากประโยคก่อนหน้านี เป็นการเล่นเสียงซอลใช้มือซ้องในลักษณะ การตีซ้ายขวาขวา ในห้องที่ ๑ - ๒ แล้วย้ายเสียงซอลด้วยคู่ ๔ อีกครั้ง ในพยางค์เสียงที่ ๒ ก่อนจะไปเสียง โด เร และสิ้นสุดที่เสียงมี เป็นมือคู่ ๘ ในห้องที่ ๔

วรรครับ เป็นการใช้เสียงมี ที่เป็นพยางค์เสียงสุดท้ายของวรรคทำ มาทำการย้ายเสียงในห้องที่ ๕ - ๖ และในห้องที่ ๗ - ๘ ลดเสียงลงไปทีเสียงโด แล้วเคลื่อนที่มาที่เสียงมี ที่เป็นเสียงสุดท้ายเช่นเดิม

จะเห็นได้ว่า ทำนองของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ นี้ เสียงที่เสียงมีเป็นหลัก

ความโดดเด่นของทำนอง

ทั้งทำนองวรรคทำและทำนองวรรครับ มีรูปแบบสำนวนมือซ้องที่คล้ายคลึงกัน ประการแรกคือ การเริ่มต้นวรรคใช้ทำนองห่างๆ ที่เป็นการย้ายเสียงเดียว นั่นคือเสียงซอลในห้องที่ ๑ - ๒ และเสียงมีในห้องที่ ๕ - ๖

ประการที่สองการ สำนวนจบของทั้ง ๒ วรรคใช้ทำนองเดียวกัน หากพิจารณาดูแล้ว เป็นสำนวนของเพลงประเภทเพลงเรื่อง ซึ่งทำนองหลักอาจมีเนื้อหาที่ซ้ำกันในประโยคเดียวกันหรือ ใกล้เคียงกัน ซึ่งทำให้ผู้บรรเลงต้องใช้ความสามารถในการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีที่เล่นให้มีความแตกต่างกันออกไป

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- มี่ - มี่	- มี่ - -	มี มี - -	รึ รึ - ดี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รึ	- ดี่ - ล	- ช - ดี่
- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด	- ม - ช	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ที่ต่อเนื่องมาจากประโยคที่ ๓ ก่อนหน้า ประกอบไปกลุ่มเสียงปัญญามูล ๓ x ๓ x ๓

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ มีการใช้แนวเสียงในวิถีลง เป็นหลักโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

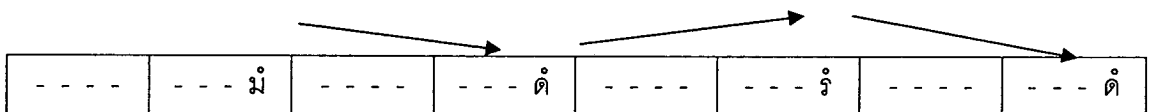
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงลา และเสียง มี

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงเร และเสียง โด

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงซอล และเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงลา และเสียงโด

เมื่อพิจารณาจากทำนองสารัตถะ จะพบว่า ทำนองของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ นี้ เป็นแนวเสียงวิถีลง ดังนี้ ซึ่งเป็นแนวเสียงของสำนวนสุดท้ายของท่อน

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ ชั้นคู่ ๕ ชั้นคู่ ๖ และชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มีคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงลา ประกอบเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

การใช้มือคู่ ๕

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงลา ประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ การเคลื่อนที่ของทำนองจากสูงลงต่ำ เริ่มต้นทำนองด้วยคู่ ๖ หรือที่เรียกว่า คู่เสี้ยว นั่นคือเสียงซอล กับเสียงมี ตามมาด้วยการตีคู่เสี้ยวเช่นเดียวกัน แต่เป็นในลักษณะคู่ ๕ หรือคู่เสนาะ นั่นคือเสียงลา กับเสียงมี แล้วลดหลั่นเสียงลงไปจนถึงเสียงโด ในห้องที่ ๔ ซึ่งหากพิจารณาจากทำนองในวรรคทำนี้ เป็นทำนองที่เป็นสำนวนจบประโยคได้ เพราะลงจบด้วยเสียงโด หรือ เสียงประธานของกลุ่มเสียงปัญญาจมูล ๓ $\times$ ซล $\times$

วรรครับ ในประโยคนี้ เริ่มด้วยเสียงมี ที่เป็นคู่ ๘ แล้วตามด้วยการใช้มือคู่เสี้ยว หรือ คู่ ๖ ปรากฏให้เห็นอีกครั้ง จะเห็นได้ว่า ทำนองเคลื่อนที่ไปเสียงสูง จากนั้นจึงลงเสียงต่ำเป็นคู่ ๔ เสียงลาและเสียงซอล ก่อนที่จะกลับไปจบที่เสียงโด ที่เป็นประธานของกลุ่มเสียงปัญญาจมูลนี้ เปรียบเสมือนการยืนยันสำนวนจบประโยค จบตอนที่สมบูรณ์

ความโดดเด่นของทำนอง

หากพิจารณาสำนวนของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ นี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ทั้งวรรคทำ และวรรครับใช้บันไดเสียงทางเพียงออกอย่างชัดเจน และทำยวรรคมีการลงจบด้วยเสียง โด ซึ่งเป็น

เสียงประธานของกลุ่มเสียงปัญญามูล ตรีม x ซล x การจบด้วยเสียงประธานนี้ให้ความรู้สึกของการปิดท้ายประโยคที่ชัดเจน แต่ในกรณีของประโยคที่ ๔ นี้ เป็นการกระทำดังที่กล่าวมาถึง ๒ ครั้ง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑

- - - -	- รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- - ซล	- ตี่ - รี่	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล
- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ด - ม	- พ - -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม

บันไดเสียง

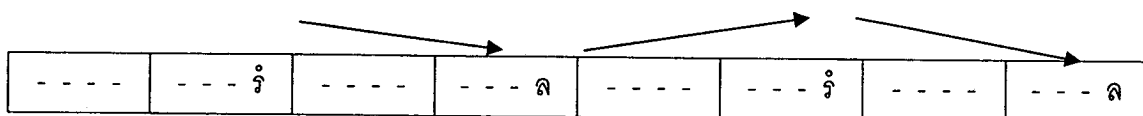
ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล ตรีม X ซล X พบเสียงนอกกลุ่มเสียง คือเสียงฟา ในห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒

แนวเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ มีการใช้แนวเสียงในวิถีลงเป็นหลักโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ ใช้การย่นเสียงเร
- ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงเร และเสียง ลา
- ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงลา และเสียงเร
- ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงเร และเสียงลา

เมื่อพิจารณาจากทำนองสรวัดถะ จะพบว่า ทำนองของท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ นี้ เป็นแนวเสียงวิถีลง ดังนี้ ซึ่งเป็นแนวเสียงของสำนวนสุดท้ายของท่อน

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ และ ชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๔

- ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงลา ประกอบเสียงมี
- ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงลา ประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๘

- ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอปกัน
- ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอปกัน
- ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอปกัน
- ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอปกัน
- ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอปกัน
- ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอปกัน
- ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอปกัน
- ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอปกัน

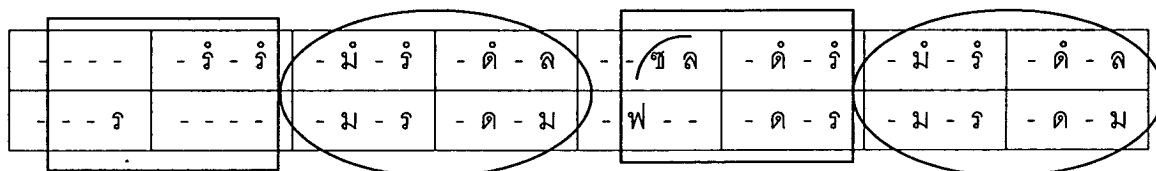
การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มต้นด้วยการใช้เสียงเร ที่ย้ำกัน ๓ พยางค์เสียงในห้องที่ ๑ - ๒ จากนั้นเป็นการดำเนินทำนองลงไปสู่เสียงต่ำ จบวรรคด้วยเสียงลาที่เป็นคู่ ๔

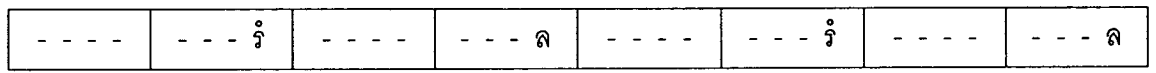
วรรครับ เป็นสำนวนที่ต่อเนื่องมาจากวรรคทำ ใช้การสละระดับเสียงขึ้น ที่มีใช้เสียงฟา เป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญญามูล เพื่อความต่อเนื่องของการดำเนินทำนอง หลังจากสละระดับเสียงขึ้น ทำนองเคลื่อนที่ไปสูงเสียงถึงเสียงเร ในห้องที่ ๕ - ๖ และเคลื่อนที่ทำนองลงมาจบวรรคด้วยเสียงลาที่เป็นคู่ ๔

ความโดดเด่นของทำนอง

ทำนองเพลงในประโยคนี้มีความคล้ายคลึงทั้ง ๒ วรรค ใน ๒ ห้องสุดท้ายของวรรคใช้สำนวนที่เหมือนกัน กล่าวคือเปลี่ยนเฉพาะทำนองเริ่มของวรรค

เหตุที่ทำนองเพลงของทั้ง ๒ วรรคคล้ายคลึงกัน เพราะอาจเป็นสำนวนเดียวกัน แต่มีความจำเป็นที่ต้องปรับการใช้มือของฆ้องวงใหญ่ ในห้องที่ ๕ - ๖ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการบรรเลง แต่ยังคงไว้ซึ่งลูกสำคัญยังคงเป็นเสียงเดียวกัน ตามทำนองสารัตถะดังนี้

จากทำนองดังกล่าว พิจารณาได้ว่า เป็นสำนวนของเพลงประเภทเพลงเรื่อง ซึ่งทำนองหลัก อาจมีเนื้อหาที่ซ้ำกันในประโยคเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ซึ่งทำให้ผู้บรรเลงต้องใช้ความสามารถในการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีที่เล่นให้มีความแตกต่างกันออกไป

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒

- ช - ดิ	- - ริ มิ	- มิ - มิ	- ริ - ดิ	- ล - -	ช ช - -	ดิ ดิ - -	ริ ริ - มิ
- ร - ด	- - - มิ	- ช - มิ	- ร - ด	- มิ - ร	- - - ด	- - - ร	- - - มิ

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง ปัญจมูล ๑ - ๒ x ๓ x ๔

แนวเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ ปรากฏการใช้แนวเสียงเป็นวิถีสั้นเป็นหลัก และลงสลับพื้นปลา โดยมีรายละเอียดดังนี้

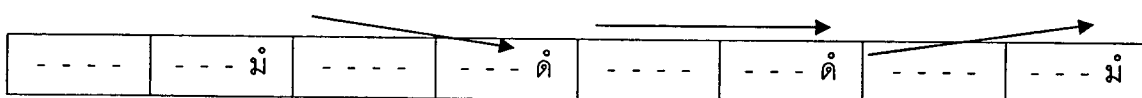
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถีสั้น ด้วยเสียงโด และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีสั้น ด้วยเสียงมี และเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีสั้น ด้วยเสียงเร และเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีสั้น ด้วยเสียงเร และเสียงมี

แต่หากพิจารณาจากทำนองสารัตถะ แล้วเป็นแนวเสียงวิถีสั้นและขึ้นสลับกัน ดังนี้

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ ชั้นคู่ ๕ ชั้นคู่ ๖ และชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มีคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงลา ประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มจากเสียงซอลคู่ ๔ เคลื่อนทำนองขึ้นไปเสียงสูง ๔ เสียงไปเสียงโด เรและเสียงมี ตามลำดับในห้องที่ ๒ ในห้องที่ ๓ มีการใช้เสียงคู่ ๖ หรือ มือซ้องที่เรียกว่า คู่เดี่ยว จากนั้นค่อยเคลื่อนทำนองลงมาตั้งต้นที่เสียงโดในห้องที่ ๔

วรรครับ เริ่มจากเสียงลา เสียงซอล แล้วเคลื่อนที่ไปเสียงโดที่ห่างกัน ๔ เสียง จากนั้นก็ไปยังเสียง เร และเสียงมีตามลำดับ

ความโดดเด่นของทำนอง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ มีลักษณะของสำนวนเพลงที่เป็นประโยคถามตอบ เพื่อที่จะตั้งต้นสำนวนใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงสำนวนในประโยคเพลงถัดไป

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓

- - - รี่	- - มี มี	- - - มี	- - มี มี	- มี - ร	- ดิ - ล	- - ซ ล	- ดิ - รี่
- - - ร	- ม - -	- - - ซ	- ม - -	- ม - ร	- ด - ม	- พ - -	- ด - ร

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓ พบการใช้บันไดเสียงเป็นทางเพียงขอบบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ดรรม x ซล x ทั้งประโยค แต่ปรากฏการใช้เสียงฟา ซึ่งเป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญจมูลในห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒

แนวเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓ ปราภฏการใช้แนวเสียงเป็นวิธีขึ้นและวิธีลงอย่างเท่าๆ กัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

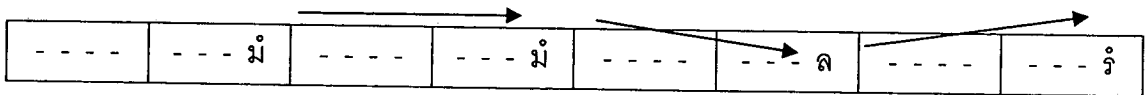
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิธีขึ้น ด้วยเสียงเร และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิธีลง ด้วยเสียงซอล และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิธีลง ด้วยเสียงเร และเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิธีขึ้น ด้วยเสียงลา และเสียงเร

แต่หากพิจารณาจากทำนองสรวัดตะแล้ว ทำนองในประโยคนี้เป็นแนวเสียงวิธีขึ้น ดังนี้

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๔ ขั้นคู่ ๕ ขั้นคู่ ๖ และขั้นคู่ ๘

ดังนี้

การใช้มีคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงลา ประกอบเสียงมี

การใช้มีคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

การใช้มีคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ ตั้งต้นประโยคด้วยการใช้ลูกเท่าในเสียงเร คู่ ๘ แล้วตามด้วยเสียงมี ในลักษณะของการใช้มือฆ้อง ซ้ายขวาขวา และเป็นเช่นเดียวกันในห้องที่ ๓ - ๔ แต่เปลี่ยนจากเสียงเร เป็นการใช้มือคู่เดียว เสียงซอลตามด้วยสำนวนฆ้องเช่นเดิม

วรรครับ ใช้สำนวนมือฆ้องในลักษณะที่ห่างๆ กัน ๒ พยางค์เสียงภายใน ๑ ห้อง ยกเว้นห้องที่ ๗ ที่ใช้การสะบัดเสียงขึ้น

ความโดดเด่นของทำนอง

ลักษณะการใช้ลูกเท่า พบได้ทั่วไปในเพลงประเภทปรบไก่ การใช้ลูกเท่าในวรรคทำ แล้วเปลี่ยนสำนวนการใช้มือฆ้องในวรรครับให้ความรู้สึกที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ลักษณะสำนวนมือฆ้องก็เป็นสำนวนธรรมดาที่สามารถพบเห็นได้ในเพลงประเภทอื่นๆ

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔

- ๗ - ดิ	- - ริ มี	- มี - มี	- ริ - ดิ	- มี - มี	- มี - ริ	- ดิ - ล	- ๗ - ดิ
- ร - ด	- - - ม	- ๗ - ม	- ร - ด	- ม - ๗	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

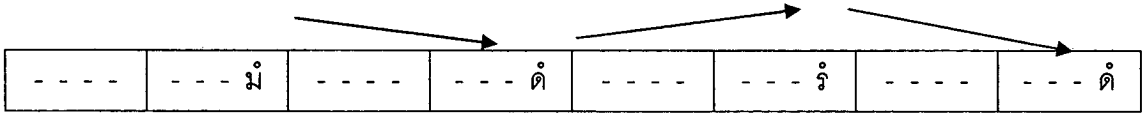
บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปกลุ่มเสียงปัญจมูล
ดรัม x ซล x

แนวเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ มีการใช้แนวเสียงในวิถึกลง เป็นหลักโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถึขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียง มี
ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงมี และเสียง โด
ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงซอล และเสียงเร
ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถึขึ้น ด้วยเสียงลา และเสียงโด

เมื่อพิจารณาจากทำนองสารัตถะ จะพบว่า ทำนองของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ นี้ เป็นแนวเสียงวิถึลง ดังนี้ ซึ่งเป็นแนวเสียงของสำนวนสุดท้ายของท่อน และเป็นทำนองสารัตถะเดียวกันกับ ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๔ ขั้นคู่ ๖ และขั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มีคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงลา ประกอบเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

การใช้มีคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

การใช้มีคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ การเคลื่อนที่ของทำนองจากเสียงต่ำขึ้นไปเสียงสูง เริ่มต้นทำนองด้วยคู่ ๔ เสียงซอล และมีการใช้การตีคู่เสียง เสียงซอลในห้องที่ ๓ พยางค์ที่ ๒ จะเห็นได้ได้ เสียงซอลเคลื่อนที่ไปหนึ่งช่วงเสียง (Octave) แล้วลดหลั่นเสียงลงไปจนถึงเสียงโด ในห้องที่ ๔ ซึ่งหากพิจารณาจาก

ทำนองในวรรคทำนองนี้ เป็นทำนองที่เป็นสำนวนจบประโยคได้ เพราะลงจบด้วยเสียงโด หรือ เสียงประธานของกลุ่มเสียงปัญจมูล ตรีม x ซล x

วรรครับ ในประโยคนี้ เริ่มด้วยเสียงมี ที่เป็นคู่ ๘ แล้วตามด้วยการใช้มือคู่เสี้ยว หรือคู่ ๖ ปรากฏให้เห็นอีกครั้ง จะเห็นได้ว่า ทำนองเคลื่อนที่ไปเสียงสูง จากนั้นจึงลงเสียงต่ำเป็นคู่ ๔ เสียงลา และเสียงซอล ก่อนที่จะกลับไปจบที่เสียงโด ที่เป็นประธานของกลุ่มเสียงปัญจมูลนี้ เปรียบเสมือน การยืนยันสำนวนจบประโยค จบตอนที่สมบูรณ์

ความโดดเด่นของทำนอง

หากพิจารณาสำนวนของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ นี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ทั้งวรรคทำ และวรรครับใช้บันไดเสียงทางเพียงอออย่างชัดเจน และทำยวรรคมีการลงจบด้วยเสียง โด ซึ่งเป็นเสียงประธานของกลุ่มเสียงปัญจมูล ตรีม x ซล x การจบด้วยเสียงประธานนี้ให้ความรู้สึกของการ ปิดท้ายประโยคที่ชัดเจน แต่ในกรณีของประโยคที่ ๔ นี้ เป็นการการทำดังที่กล่าวมาถึง ๒ ครั้ง

เมื่อเปรียบเทียบกับสำนวนเพลงของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ กับ ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ มีความสอดคล้องกัน สำนวนการลงจบที่มีการซ้ำเหมือนกัน

สรุปการวิเคราะห์เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน

เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ตรีม x ซล x เป็นหลัก นอกจากนี้ยังพบบันไดเสียงทางเพียงออล่าง ที่ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ซลท x รม x สำนวนเพลงเรื่องนางหงส์เป็นการใช้มือฆ้องที่เป็นแบบแผ่นทั่วไป หรือรูปแบบเพลงทางพื้นทั่วไป ปรากฏพบสำนวนที่โดดเด่น คือห้องที่ ๕-๘ ของประโยคสุดท้าย เป็นสำนวนการย้ำทำเพื่อแสดงถึงการจบของเพลงอย่างสมบูรณ์แบบ

๓.๓.๒ เพลงสาวสอดแหวน

ท่อน ๑ ประโยคที่ ๑

- - - -	- มี - มี	- มี - มี	- รี่ - ดี่	- ล - -	ซ ซ - -	ดี่ ดี่ - -	รี่ รี่ - มี
- - - มี	- - - มี	- ซ - มี	- ร - ด	- มี - ร	- - - ด	- - - ร	- - - มี

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงขอบบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง
 ปัญจมูล ตรีม x ซล x ทั้งประโยค

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ มีการใช้แนวเสียงในวิถีขึ้นเป็นหลัก เป็นหลักโดยมีรายละเอียด
 ดังต่อไปนี้

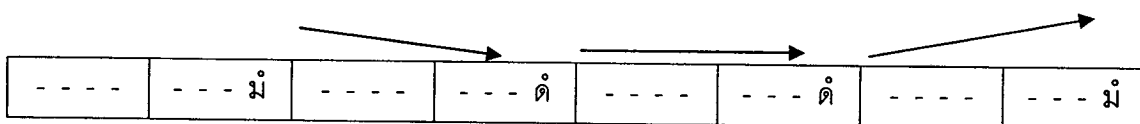
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ ใช้การยืมเสียง ที่เสียงมี

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงมี และเสียง โด

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงซอล และเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงเร และเสียงมี

หากดูจากรายละเอียดดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีทั้งวิถีขึ้นและลง แต่เมื่อพิจารณาจาก
 ทำนองสารัตถะ จะพบแนวเสียงเคลื่อนที่จากสูงลงมาต่ำ และมีการยืมที่แนวเดินก่อนที่จะไปสิ้นสุด
 ด้วยเสียงสูง

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๔ ขั้นคู่ ๖ และขั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มีคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงลา ประกอบเสียงมี

การใช้มีคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

การใช้มีคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงมี

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงมี

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงเร

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงโด

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงโด

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ ในห้องที่ ๑-๒ ใช้การย้ายเสียงมี ซึ่งปกติจะใช้มือฆ้องในลักษณะการตีซ้ายขวาขวา แต่ในทำนองนี้ ใช้เป็นการลงด้วยเสียงคู่ ๔ แล้วตามด้วยการตีคู่ ๖ หรือที่เรียกว่าคู่เสี้ยว จากนั้นจึงค่อยๆ ลดหลั่นเสียงไปยังเสียงโด

วรรครับ ตันตันด้วยการใช้คู่ ๔ เสียงลา ต่อด้วยเสียงซอล จากนั้นเคลื่อนที่ไป ๔ เสียงถึงเสียงโด เรียงเสียงกันไปจนถึงเสียงมี

ความโดดเด่นของทำนอง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ ในวรรคทำ เป็นลักษณะทำนองที่เป็นสำนวนของการเริ่มต้นประโยค ต่อเนื่องไปถึงวรรครับที่เป็นสำนวนของสะพานเชื่อมไปสู่สำนวนในประโยคถัด

ท่อน ๑ ประโยคที่ ๒

- ล - -	ซ ม - -	- - - ด	- - ร ม	- ฟ - ซ	ล ซ - -	- - ร ม	- - ฟ ซ
- - ซ ม	- - ร ด	- ซ - -	- ด - -	- ด - -	- - ฟ ม	ร ด - -	ร ม - -

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ พบการใช้บันไดเสียงเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง บัญจมูล ตรม x ซล x ซึ่งในวรรคทำเป็นการใช้บันไดเสียงเพียงออบนอย่างชัดเจน แต่ในวรรครับพบการใช้เสียงนอกกลุ่มเสียง คือ เสียงฟา ที่เป็นเสียงประธานในกลุ่มเสียง ฟซล x ตร x ตามรายละเอียดดังนี้

ห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒

ห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๓

ห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๓

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ มีการใช้แนวเสียงในวิถีขึ้นเป็นหลัก ดูจากรายละเอียดดังต่อไปนี้

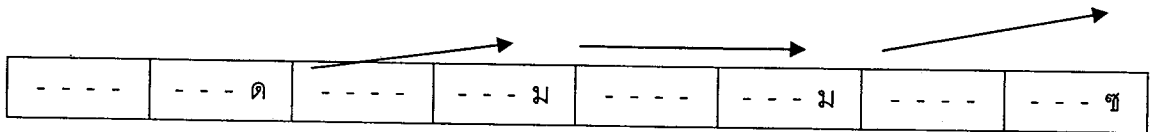
ทำนองห้องที่ ๑-๒ แนวเสียงวิถีลง ที่เสียงมี และเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๓-๔ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๕-๖ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงซอล และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงมี และเสียงซอล

หากดูจากรายละเอียดดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีทั้งวิถีขึ้นและลง แต่เมื่อพิจารณาจากทำนองสารัตถะ จะพบแนวเสียงในวิถีขึ้น ซึ่งไปในทิศทางเดียวกัน

ขั้นคู่

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ พบการใช้เสียงขั้นคู่ เพียงเสียงเดียวเท่านั้น คือเสียงฟา ในห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒

การเคลื่อนที่ของทำนอง

การเคลื่อนที่ที่ทำนองของประโยคที่ ๒ นี้ พบว่ามีการใช้มือซ้องที่ลักษณะแบ่งมือดี หรือ ซ้ายซ้าย ขวาขวา เป็นส่วนใหญ่ โดยในวรรคทำ ทำนองเคลื่อนลงเสียงต่ำที่สุดคือ เสียงซอลต่ำ แล้วกลับมาเคลื่อนที่ไปเสียงซอล ซึ่งมีระยะห่างกัน ๘ เสียง (Octave) แล้วใช้สำนวนมือซ้องดำเนินทำนองในการวนเสียงเพื่อให้จบด้วยเสียงซอล ปรากฏพบเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญญาจมูล คือ เสียง ฟา ที่เป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางขวา ในการดำเนินทำนอง

ความโดดเด่นของทำนอง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ วรรคทำ หากพิจารณาจากทำนองสารัตถะ คือทำนองเดียวกันกับ วรรครับ ในประโยคที่ ๑ ซึ่งเป็นสำนวนเพลงเดียวกัน แต่ใช้การปรับมือซ้องให้แตกต่างกันออกไป ส่วนวรรครับ มีการนำเสียงนอกกลุ่มเสียงเข้ามาใช้ถึง ๓ ครั้ง อนุมานได้ว่า ทำนองกำลังจะเปลี่ยนแปลงกลุ่มเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓

- - - ซ	- - ฟ ซ	- - ล ซ	- - ฟ ซ	- / ร ม	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - ม
- - ร -	ฟ ม - -	- - - -	ฟ ม - -	- ด - -	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - พ

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ พบการใช้บันไดเสียง ทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง ปัญจมูล ตรม x ซล x แต่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มเสียงปัญจมูล คือเสียงฟา ในห้องที่ ๒ และ ห้องที่ ๔ เป็นการใช้เสียงเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการดำเนินทำนอง

แนวเสียง

พบการยืมเสียง ซอลในวรรคทำ และแนวเสียงวิถีขึ้น และวิถีลงในวรรครับ มีรายละเอียด ดังนี้

- ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ ยืมเสียงซอล
- ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ ยืมเสียงซอล
- ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงมี และเสียงลา
- ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงลา และเสียงมี

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๔ และ ขั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มีมือคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงมี ประกอบเสียงที่

การใช้มีมือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงซอลประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงลาประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงลาประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงซอลประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

การดำเนินทำนองเริ่มต้นด้วยการใช้มือซอ้งตีสลับซ้ายขวา ที่มีการใช้เสียงฟา ที่เป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ฟซล x ตรม x เข้ามาแทรกเพื่อการดำเนินทำนองที่มีความต่อเนื่อง ทั้งนี้ วรรคทำของประโยคที่ ๓ นี้ เป็นสำนวนต่อเนื่องมาจากวรรครับของประโยคที่ ๒ ก่อนหน้าที่มีการยืมเสียงซอลเป็นสำคัญ ซึ่งเสียงซอลนี้ เป็นเสียง

ประธานของบันไดเสียงเพียงขอล่าง ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ซลท x ร ม x โดยพิจารณาจากทำนองของประโยคที่ ๒ และ ประโยคที่ ๓ รวมถึงทำนองสาร์ตถัดต่อไปนี้

- ล - -	ซ ม - -	- - - ด	- - ร ม	- พ - ซ	ล ซ - -	- - ร ม	- - พ ซ
- - ซ ม	- - ร ด	- ซ - -	- ด - -	- ด - -	- - พ ม	ร ด - -	ร ม - -

- - - ซ	- - พ ซ	- - ล ซ	- - พ ซ	- ร ม	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - ม
- - ร -	พ ม - -	- - -	พ ม - -	- ด - -	- ซ - ล	- ด - ล	- ซ - พ

ทำนองสาร์ตถัด

- - - ซ	- - - ม	- - - ม	- - - ซ
---------	---------	---------	---------

- - - ซ	- - - ซ	- - - ซ	- - - ซ	- - - ม	- - - ล	- - - ล	- - - ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

วรรครับ เริ่มต้นด้วยการสับเสียงขึ้น เริ่มจากเสียงโด ที่เป็นเสียงประธาน (Tonic) ของบันไดเสียงทางเพียงขอบบน เพื่อดำเนินทำนองไปสู่เสียงซอล ลา จนถึงเสียงโดสูงในช่องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ เป็นการเคลื่อนที่ทำนองโดยมีระยะห่างของเสียง ๑ ช่วงเสียง (Octave) ก่อนจะค่อยดำเนินทำนองลงมาเสียงต่ำจนถึงสิ้นสุดที่เสียงมีคู่ ๔ ในช่องที่ ๘

ความโดดเด่นของทำนอง

วรรคทำ เป็นลักษณะของการย้ำเสียงซอล หรือที่เรียกว่าการดำเนินทำนองแบบลูกเท่า ลูกเท่าเสียงซอลในที่นี้ มีการใช้มือซ้องในลักษณะการตีวง แบ่งมือซ้ายขวาอย่างละเท่ากัน ใช้เสียงนอกบันไดเสียงทำให้รู้สึกว่กำลังจะมีการเปลี่ยนบันไดเสียงเกิดขึ้น แต่ในวรรครับกลับใช้บันไดเสียงทางเพียงขอบบนเช่นที่ดำเนินทำนองมาโดยตลอด เป็นการสร้างความคาดหวัง อย่างหนึ่งให้กับผู้ฟัง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- ล - -	ซ ม - -	ด ด - -	ร ร - ม	- ม - ม	- ม - -	ม ม - -	ร ร - ด
- - ซ ม	- - ร ด	- - - ร	- - - ม	- ซ - ล	- ซ - ม	- - - ร	- - - ด

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง
ปัญจมูล ตรม x ซล x อย่างชัดเจน

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ พบการใช้แนวเสียงเป็นวิถึลงเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

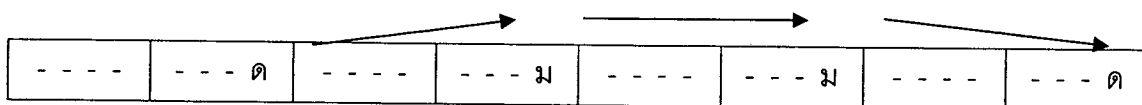
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถึลง ที่เสียงมี และเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถึขึ้น ด้วยเสียงเร และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงลา และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงเร และเสียงโด

หากดูจากรายละเอียดดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีทั้งวิถึขึ้นและลง แต่เมื่อพิจารณาจาก
ทำนองสรวัดตะ การดำเนินทำนองจะสิ้นสุดในวิถึลง

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๕ ชั้นคู่ ๖ และชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๕

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงลา ประกอบด้วยเสียงมี

การใช้มือคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบด้วยเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบด้วยเสียงมี

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๘ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มจากการใช้มือซ้องแบบขวาซ้ายซ้าย เริ่มด้วยเสียงลา เป็นเสียงที่ ๕ ใน
บันไดเสียงทางเพียงออบน เคลื่อนที่ทำนองลงเสียงต่ำ คือเสียงโด แล้วขึ้นไปสู่เสียงโดสูง

อย่างฉับพลัน โดยการใช้มือฆ้องในลักษณะ ซ้ายขวาขวา เป็นการเคลื่อนที่ของทำนองห่างกัน ๑ ช่วงเสียง (Octave) ไปสิ้นสุดที่เสียงมีสูง

วรรครับ จากการสิ้นสุดที่เสียงโดสูง คู่ ๘ ในทำยวรรคทำ ยังคงเคลื่อนที่ทำนองขึ้นสู่เสียงสูงขึ้นที่เป็นคู่เสียงคู่ ๕ และ คู่ ๖ หรือที่เรียกว่าเป็นคู่เสี้ยว จากนั้นจึงค่อยผ่อนคลากระดับเสียงมาสู่เสียงต่ำ ผ่านการใช้มือฆ้องในลักษณะ การตีซ้ายขวาขวา เสียงมี เร และจบด้วยเสียงโดคู่ ๘ ที่เป็นเสียงประธานในบันไดเสียงทางเพียงออบน อันประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ธรรม x ซล x ซึ่งถือว่าการปิดท้ายประโยค และท้ายท่อนได้อย่างสมบูรณ์

ความโดดเด่นของทำนอง

การดำเนินทำนองด้วยการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบนที่ชัดเจน ลักษณะสำนวนเพลง เป็นการสำนวนเพลงแบบทั่วไปที่พบได้ในเพลงประเภทเสภา เพลงเรื่อง หรือเพลงมโหรี เป็นลักษณะสำนวนที่เป็นมาตรฐานของมือฆ้อง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑

- - - -	- มี - มี	- มี - มี	- รี่ - ตี่	- ล - -	ซ ซ - -	ตี ตี - -	รี่ รี่ - มี
- - - มี	- - - -	- ซ - มี	- ร - ต	- มี - ร	- - - ต	- - - ร	- - - มี

ลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับทำนองเพลง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒

- <u>ร</u> มี	- ซ - ล	- ตี่ - ล	- ซ - มี	- ซ - ตี่	- - รี่ มี	- มี - มี	- รี่ - ตี่
- ต - -	- ซ - ลุ	- ต - ลุ	- ซ - ทุ	- ร - ตี่	- - - มี	- ซ - มี	- รี่ - ตี่

บันไดเสียง

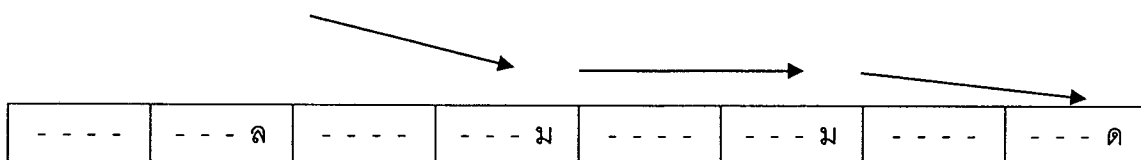
ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ธรรม x ซล x ซึ่งเป็นการดำเนินทำนองด้วยเสียงในกลุ่มเสียงอย่างชัดเจน ไม่มีเสียงนอกกลุ่มเสียงเข้ามาผสม

แนวเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ พบการใช้แนวเสียงวิถีขึ้นและวิถีลงสลับกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถีขึ้น ที่เสียงมี และเสียงลา
- ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงลา และเสียงมี
- ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียงมี
- ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงมี และเสียงโด

หากดูจากรายละเอียดดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีทั้งวิถีขึ้นและลง แต่เมื่อพิจารณาจากทำนองสรวัดถะ จะพบแนวเสียงในวิถีลง

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ ชั้นคู่ ๖ และชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๔

- ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงมี ประกอบเสียงที่
- ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

การใช้มือคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๘

- ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงซอลประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงลาประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงลาประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงซอลประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน
ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มต้นด้วยการสลับเสียงขึ้น เริ่มจากเสียงโด ที่เป็นเสียงประธาน (Tonic) ของบันไดเสียงทางเพียงออบน เพื่อดำเนินทำนองไปสู่เสียงซอล ลา จนถึงเสียงโดสูงในห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ เป็นการเคลื่อนที่ที่ทำนองโดยมีระยะห่างของเสียง ๑ ช่วงเสียง (Octave) ก่อนจะค่อยดำเนินทำนองลงมาเสียงต่ำจนถึงสิ้นสุดที่เสียงมีคู่ ๔ ในห้องที่ ๘

วรรครับ เริ่มต้นด้วยเสียงซอล คู่ ๔ ที่ประกอบกับเสียงเร เป็นการดำเนินทำนองที่ต่อเนื่องมาจากห้องที่ ๔ ของวรรคทำ ที่จบด้วยเสียงมี เคลื่อนที่มาเสียงซอล เป็นระยะห่าง ๓ เสียง แล้วเคลื่อนที่สูงเสียงโดสูง ตามด้วย เสียงเร และเสียงมี ที่เป็นคู่ ๘ หลังจากนั้นใช้การตีคู่ ๖ หรือที่เรียกว่าคู่เดี่ยว เสียงซอล ประกอบกับเสียงมีสูง เป็นระยะห่าง ๑ ช่วงเสียง (Octave) จากเสียงเริ่มต้นในห้องที่ ๕ แล้วค่อยๆ ลดหลั่นลงไปจนถึงเสียงโด คู่ ๘ ซึ่งเป็นเสียงประธานในบันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญาจมูล ตรม x ซล x เป็นการสิ้นสุดประโยคที่สมบูรณ์

ความโดดเด่นของทำนอง

การดำเนินทำนองในประโยคที่ ๒ เป็นลักษณะของการใช้มือซ้องโดยทั่วๆ ไป ดำเนินทำนองอยู่ในกลุ่มเสียงปัญญาจมูล ตรม x ซล x ได้อย่างชัดเจน แต่ลักษณะของสำนวนเพลงดังกล่าวเปรียบเหมือนเป็นประโยคลงจบของบทเพลง ที่มาปรากฏในช่วงต้น หรือประโยคที่ ๒ ของท่อนที่ ๒ ของเพลงสาวสอดแหวน

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓

- ล - -	ซ ซ - -	ล ล - -	ดี้ ดี้ - รั	- มี - มี	- มี - -	รั รั - -	ดี้ ดี้ - ท
- ลุ - ซุ	- - - ลุ	- - - ด	- - - ร	- ม - ซ	- ม - ร	- - - ด	- - - ทุ

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญญาจมูล ตรม x ซล x พบเสียงนอกบันไดเสียงคือเสียง ทีในห้องที่ ๘

แนวเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓ พบการใช้แนวเสียงวิถีขึ้นเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

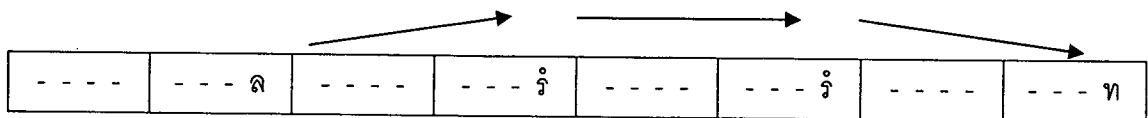
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถีขึ้น ที่เสียงซอล และเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงซอล และเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงโด และเสียงที

หากดูจากรายละเอียดดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีทั้งวิถีขึ้นหลัก แต่เมื่อพิจารณาจากทำนองสารัตถะ จะพบแนวเสียงนั้นเคลื่อนที่ขึ้นสูง ตั้งอยู่ แล้วจึงจบประโยคด้วยแนวเสียงลงมายังเสียงเดิม

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๖ และขั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงลาประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงทีประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มจากการตั้งเสียงเริ่มต้นด้วยเสียงลา คู่ ๘ ในห้องที่ ๑ แล้วดำเนินทำนองโดยใช้มือซ้องในลักษณะการตี ซ้ายขวาขวา ด้วยเสียงซอล ลา และเสียงโดสูง จนไปจบสำนวนด้วยเสียงเรสูงคู่ ๘ เคลื่อนที่ที่ทำนองจากเสียงต่ำขึ้นสูงเสียงสูง

วรรครับ ต่อเนื่องมาจากวรรคทำที่จบด้วยเสียงเรสูงคู่ ๘ เป็นเสียงมีสูงคู่ ๘ แล้วตามด้วยการใช้เสียงคู่ ๖ หรือที่เรียกว่าคู่เดียว ด้วยเสียงซอลประกอบกับเสียงมี แล้วจึงค่อยๆ ดำเนินทำนอง

กลับไปเสียงต่ำ โดยใช้จำนวนมือฆ้องในลักษณะ ซ้ายขวาขวา มาจนถึงเสียงที่ ที่เป็นเสียงนอก บันไดเสียง หรือเสียงลำดับที่ ๓ (Dominant) ในบันไดเสียงทางเพียงออล่าง

ความโดดเด่นของท่านอง

การใช้มือฆ้องเป็นจำนวนแบบทั่วไป ที่พบได้ในเพลงเสภา เพลงเรื่อง หรือเพลงมโหรี ต่างๆ เน้นที่การใช้จำนวนมือฆ้องแบบ ซ้ายขวาขวา เป็นหลัก ทั้งการดำเนินเสียงจากเสียงต่ำขึ้นไป เสียงสูง และจากเสียงสูงลงมาเสียงต่ำ หรือเสียงเดิม โดยไม่มีการสอดแทรกเสียงนอกกลุ่มเสียง ปัญจมูลเลยแม้แต่บ่อย โดยทั่วไป จำนวนเพลงเช่นนี้มักเป็นเหมือนสะพานเชื่อม เพื่อที่นำไปสู่ จำนวนเพลงใหม่หรือ การเปลี่ยนบันไดเสียงในทำนองเพลงประโยคถัดไป

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔

- - - ซ	- - ล ท	- ร - ร	- ท -	- พ - -	- - - ซ	- - - -	ซล - ด
- ร - -	- ซ - -	- - - ท	- - ล ซ	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	พ - - ด

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออล่าง ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง ปัญจมูล ซลท x รม x ในห้องที่ ๑ - ๔ และบันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง ปัญจมูล ดรม x ซล x แต่พบการใช้เสียงนอกกลุ่มเสียง นั่นคือเสียงฟา ที่เป็นเสียงประธานของ บันไดเสียงทางขวา ในห้องที่ ๕ และ ห้องที่ ๘

แนวเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ มีแนวเสียงวิถีขึ้นเป็นหลัก มีรายละเอียดดังนี้

ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถีขึ้น ที่เสียงซอล และเสียงที

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงที และเสียงซอล

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงเร และเสียงซอล

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงมี และเสียงโด

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๓ ชั้นคู่ ๔ และชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๓

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงเร ประกอบเสียงที่

การใช้มือคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

การดำเนินทำนองเริ่มต้นด้วยการใช้มือซ้ายตีเสียงเร เสียงเดียว ตามด้วยเสียงซอล แล้วจึงใช้มือซอ้งสะบัดขึ้นสามเสียงเริ่มด้วยซอลจบด้วยเสียงที่ แล้วใช้มือขวาตีเสียงเรสูงเสียงเดียว ก่อนจะใช้ชั้นคู่ ๓ เสียงเรสูง ประกอบกับเสียงที่ ในห้องที่ ๓ แล้วจบวรรคด้วยการสะบัดลง ๓ เสียง เรียงกัน เริ่มด้วยเสียงที่ จบด้วยเสียงซอล วรรคทำ เปลี่ยนบันไดเสียงจากบันไดเสียงเพียงออบน ที่ ดำเนินทำนองมาอยู่ก่อนหน้า เปลี่ยนบันไดเสียงโดยลดเสียงลง ๕ เสียง กลายเป็นบันไดเสียงทางเพียงออล่าง ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญาจมูล ซลท x รม x

วรรครับ มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากบันไดเสียงทางเพียงออล่าง เป็นบันไดเสียงทางเพียงออบน โดยยังมีการปะปนของเสียงนอกกลุ่มเสียง คือเสียง ฟา ที่เป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางขวา ในห้องที่ ๕ และ ห้องที่ ๘ ทั้งนี้ การใช้เสียงนอกกลุ่มเสียงดังกล่าว เพื่อความต่อเนื่องของการดำเนินทำนอง

ห้องที่ ๕ ยังคงใช้สำนวนมือซอ้งแบบเดียวกับสำนวนในวรรคทำ คือการใช้มือสะบัด แต่ในวรรครับนี้จะเริ่มด้วยการสะบัดลง ๓ เสียง เริ่มจากเสียงฟา จบด้วยเสียงเร ตามด้วยการตีมือซ้ายมือเดียวเสียงมีแล้วตามด้วยเสียงซอลคู่ ๔ ในห้องที่ ๖ จากนั้นใช้มือซ้ายมือเดียวตีเสียงมีตั้งหลักแล้วสะบัด ๓ เสียงเริ่มด้วยเสียงฟา จบด้วยเสียงโด ซึ่งเป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางเพียงออบน อันเป็นการปิดท้ายประโยค และจบตอนที่สมบูรณ์

ความโดดเด่นของทำนอง

การดำเนินทำนองของประโยคนี้ พบว่ามีการใช้มือสะบัดเข้ามาเป็นหลัก เป็นสำนวนที่เริ่มต้นด้วยการสะบัดเสียงขึ้นและปิดท้ายด้วยการสะบัดเสียงลง และในทางกลับกัน มีลักษณะที่ตรงข้ามกันคือ เริ่มต้นด้วยการสะบัดเสียงลงแล้วจบด้วยการสะบัดเสียงขึ้น

- - - ฑ	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	- - - ฑ	- - - -	- ฑ - ฑ
- ฑ - -	- ฑ - -	- - - ฑ	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	- ฑ - -	- ฑ - ฑ

หากพิจารณาจากจำนวนเพลงและวิธีการใช้มือฆ้อง พบว่า จำนวนของประโยคที่ ๔ นี้ เป็นจำนวนถ้ามตอบ ในวรรคทำเป็นสวนถ้าม เป็นการเปิดประเด็น โดยใช้บันไดเสียงทางเพียงออล่าง และวรรครับเป็นจำนวนการตอบ โดยใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ซึ่งเป็นการตอบปิดประโยค ที่มีลักษณะโลดโผน แต่ชัดเจนคือกลับมาใช้บันไดเสียงเดิม ที่ดำเนินทำนองมาตั้งแต่ต้น

การเปลี่ยนบันไดเสียงไปมาเช่นนี้ ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความแตกต่าง เปลี่ยนแปลง อันเป็นกลวิธีประเภทหนึ่งในการประพันธ์เพลงไทย

สรุปการวิเคราะห์เพลงสาวสอดแหวน

เพลงสาวสอดแหวน พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง ปัญจมูล ตรม x ฑล x เป็นหลัก นอกจากนี้ยังพบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออล่าง ที่ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ฑลท x รม ประกอบกัน การดำเนินทำนองพบการใช้เสียง ฟา ที่เป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางชวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ฟฑล x ทร x เข้ามาผสมในการดำเนินทำนองในบันไดเสียงทางเพียงออบน มีลักษณะการใช้มือฆ้องที่เป็นแบบแผนทั่วไป หรือที่เรียกว่าทางพื้น

พบการซ้ำทำนองของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ และ ท่อน ๒ เป็นทำนองเพลงเดียวกัน และหากพิจารณาถึงจำนวนเพลงก็มีความคล้ายคลึงกันกับเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวนด้วยเช่นกัน

๓.๓.๓ เพลงกระบอกทอง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

- ฑ - ฑ	- ฑ - -	- ฑ - ฑ	- - - ฑ	- - - -	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ
- - ฑ ฑ	- - - ฑ	- - - ฑ	- - - ฑ	- - - ฑ	- - - -	- ฑ - ฑ	- ฑ - ฑ

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง ปัญจมูล ๑-๒ x ๓-๔ x แต่พบการใช้เสียงนอบบันไดเสียงได้แก่ เสียงที่ ๑ อันเป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางกลาง ในห้องที่ ๑

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ มีแนวเสียงการยืมเสียงเป็นหลัก มีรายละเอียดดังนี้

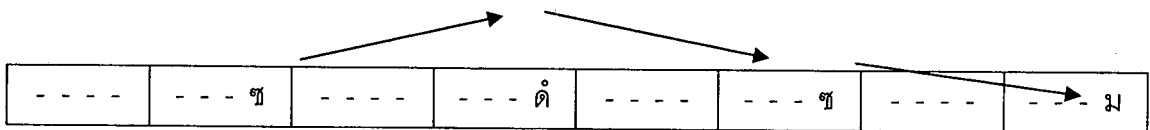
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ ยืมเสียงซอล

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงขึ้น ด้วยเสียงซอล และเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ ยืมเสียงซอล

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงลา และเสียงมี

ซึ่งพิจารณาจากทำนองสาร์ตละได้ว่าเป็นการเคลื่อนตัวของทำนองโน้ตวิถึลง

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๔ และขั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มีคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

การใช้มีคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงลาประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงซอลประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

เริ่มต้นประโยคด้วยการสะบัดลง ๓ เสียง โดยใช้เสียงที่ ที่เป็นเสียงนอบบันไดเสียง และเป็นเสียงประธานบันไดเสียงทางกลาง ในการตั้งต้น หลังจากสะบัดลงแล้ว ใช้การยืมเสียงซอล ใน

ลักษณะของการใช้มือซ้ายขวาพร้อม คู่ ๔ เสียงซอลแล้วไปจบด้วยเสียงโดคู่ ๘ ในห้องที่ ๔ ซึ่งมีระยะห่างกัน ๔ เสียง

วรรครับ ใช้การย่นเสียงซอล ด้วยการใช้มือซ้องซ้ายขวาขวา ดีห่างๆ ในห้องที่ ๕ - ๖ และหลังจากนั้น ค่อยๆ ดำเนินทำนองจากเสียงสูงลงมาเสียงต่ำ คือ เสียงโดสูง ลดหลั่นมาจนจบที่เสียงมี คู่ ๘ ในห้องที่ ๘

ความโดดเด่นของทำนอง

กาใช้สำนวนในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ เป็นสำนวนมือซ้องแบบที่พบได้ในเพลงประเภทเสภาทั่วไป ไม่มีความโลดโผน ค่อยๆ ดำเนินทำนองไปอย่างเรียบร้อย

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

- ล - -	ช ม - -	- - - ด	- - ร ม	- ฟ - ช	ล ช - -	- - ร ม	- - ฟ ช
- - ช ม	- - ร ด	- ช - -	- ด - -	- ด - -	- - ฟ ม	ร ด - -	ร ม - -

ลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับเพลงสามสอดแหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓

- - - ช	- - ฟ ช	- - ล ช	- - ฟ ช	- - ร ม	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ม
- - ร -	ฟ ม - -	- - - -	ฟ ม - -	- ด - -	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ท

ลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับเพลงสามสอดแหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- ล - -	ช ม - -	ด ด - -	ร ร - มี	- มี - มี	- มี - -	มี มี - -	ร ร - ด
- - ช ม	- - ร ด	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด

มีลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับเพลงสามสอดแหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑

- - ชล	- ดิ - ริ	- ดิ - ท	- ล - ช	- พ -	- - - - -	- - - - -	ชล - ดิ
- พ - -	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ช	- - - - -	- ม - ร	- ม - - -	พ - - - -

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ๑๒๓๔๕ เป็นหลัก แต่มีการใช้เสียงนอบบันไดเสียง ได้แก่เสียง ฟา ซึ่งเป็นเสียงประธานในบันไดเสียงทางขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ๑๒๓๔๕ ในห้องที่ ๑ ห้องที่ ๕ และห้องที่ ๘ ทำให้การดำเนินทำนองในประโยคนี้ ดูคล้ายจะเป็นบันไดเสียงทางขวาในเริ่มต้น

นอกจากนี้ยังพบเสียงนอบบันไดเสียง คือ เสียง ที ซึ่งเป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางกลาง ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ๑๒๓๔๕ ปรากฏอยู่ในห้องที่ ๓ อีกด้วย

แนวเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ มีแนวเสียงวิถีขึ้นและวิถีลงผสมกันอยู่ ตามรายละเอียดดังนี้

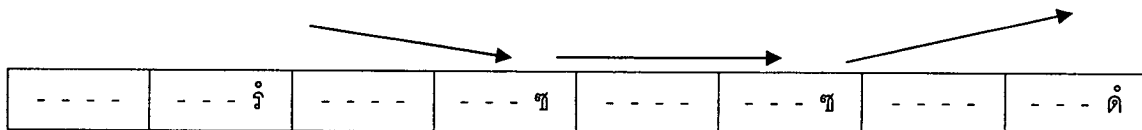
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงลา และเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงที และเสียงซอล

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงเร และเสียงซอล

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงมี และเสียงโด

ซึ่งพิจารณาจากทำนองสาร์ตตะได้ว่าเป็นการเคลื่อนตัวของทำนองในวิถีขึ้น

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ และชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงเร

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงทีประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงลาประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงซอลประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

การดำเนินทำนองเริ่มต้นด้วยการสะบัดขึ้น ๓ เสียง โดยมีเสียงฟา ที่เป็นเสียงนอกบันไดเสียง เป็นเสียงตั้งต้น ทั้งนี้ก็เพราะความต่อเนื่องของการดำเนินทำนอง จากนั้นขึ้นไปเสียงสูง คือเสียงเร สูง ผ่านเสียงโดสูงไป ก่อนจะดำเนินทำนองด้วยการใช้มือคู่ ๘ เคลื่อนที่ทำนองลงต่ำโดยผ่านเสียง โด ที เสียงลา มายังเสียงซอล ในห้องที่ ๔ ซึ่งเสียงที่ปรากฏในห้องที่ ๓ นั้นเป็นเสียงนอกบันไดเสียง

วรรครับ เริ่มด้วยการสะบัดลง ๓ เสียง เริ่มด้วยเสียงฟา ที่เป็นเสียงนอกบันไดเสียง เช่นเดียวกับวรรคทำแต่เป็นลักษณะของการสะบัดลง แล้วตามด้วยการใช้มือซ้ายตีมือเดียว ก่อน ใช้คู่ ๔ เสียงซอลประกอบกับเสียงเร แล้วตั้งหลักด้วยการตีมือซ้ายมือเดียวเสียงมี ก่อนจะสะบัดขึ้น ๓ เสียง โดยตั้งต้นด้วยเสียงฟา แล้วจบด้วยเสียงโด อันเป็นเสียงประธานของบันไดเสียงในห้องที่ ๘

ความโดดเด่นของทำนอง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ พบการใช้เสียงนอกบันไดเสียงถึง ๒ เสียง ซึ่งทำให้ลักษณะ ทำนองมีความคล้ายคลึงกับทำนองบันไดเสียงทางขวา สร้างความฉงนให้กับผู้ฟังได้ว่าการ เปลี่ยนบันไดเสียงขึ้นแล้วหรือกำลังจะมีการเปลี่ยนบันไดเสียงในจำนวนถัดไป แต่ถึงอย่างนั้น การ เปลี่ยนบันไดเสียงก็ไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะวรรครับนั้น ได้มีการจบด้วยเสียง โดที่เป็นเสียงประธาน ของบันไดเสียงทางเพ็ญออบน ซึ่งย้ำให้เห็นว่า แม้จะมีเสียงจากกลุ่มเสียงอื่นมาปะปน ก็ยังคงเป็น การดำเนินทำนองของบันไดเสียงทางเพ็ญออบนอยู่เช่นเดิม เป็นอุบายการสร้าง ความหวังให้แก่ ผู้คนฟังของผู้ประพันธ์ที่แยบยล

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒

- มี - รี่	- ด - ล	- - / ซ ล	- ด - รี่	- ด - -	รี่ มี - มี	- มี - มี	- มี - รี่
- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - -	- ม - ซ	- ล - ซ	- ม - ร

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง ปัญจมูล ตรม x ซล x แต่พบเสียงนอกกลุ่มเสียงในท้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ นั่นคือเสียงฟา อันเป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ฟซล x ตร x

แนวเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ แนวเสียงวิถึขึ้นและวิถึลงปะปนกันไปตามรายละเอียดดังนี้

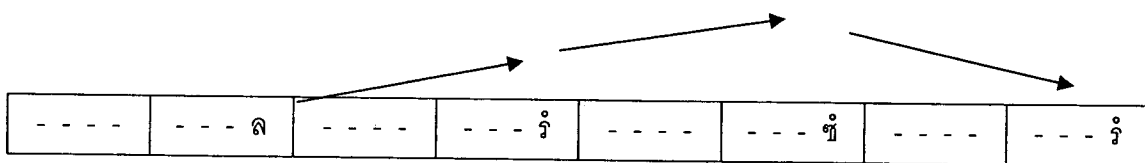
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงเร และเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงลา และเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถึขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียงซอล

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถึลง ด้วยเสียงซอล และเสียงเร

ซึ่งพิจารณาจากทำนองสารัตถะได้ว่าเป็นการเคลื่อนตัวของทำนองในวิถึขึ้นเป็นหลัก

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ และชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มีอคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงลา ประกอบเสียงมี

การใช้มีอคู่ ๕

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงลา ประกอบกับเสียงมี

การใช้มีอคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

การใช้มีอคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอปกัน

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอปกัน

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอปกัน

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคห้า เริ่มต้นประโยคด้วยการตีทำนองคู่ ๘ เสียงมีสูง ซึ่งเป็นเสียงลำดับที่ ๓ ในกลุ่มเสียงปัญจมูล ธรรม x ซล x ตามด้วยเสียงเร โดและลา ที่เป็นเสียงคู่ ๔ ในพยางค์เสียงที่ ๔ ห้องที่ ๔ ก่อนจะสะบัด ๓ เสียงขึ้น เริ่มต้นที่เสียงฟา ที่เป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงและเป็นประธานในกลุ่มเสียงปัญจมูล พซล x ดร x ทั้งนี้ การใช้เสียงนอกกลุ่มเสียงนี้เพื่อความต่อเนื่องของการดำเนินทำนองเมื่อสะบัด ๓ เสียงแล้วเคลื่อนที่ขึ้นเสียงสูงจบด้วยเสียงเรสูง

วรรครับ เริ่มต้นด้วยการตีเสียงโดสูง คู่ ๘ เฉพาะพยางค์เสียงที่ ๒ ของห้องที่ ๕ แล้วเว้นพยางค์เสียงที่ ๔ เอาไว้ เป็นการตั้งหลักก่อนจะเคลื่อนที่ขึ้นสู่ทำนองเสียงสูง ในห้องที่ ๖ ใช้มือขวาตีเสียงเรสูงมือเดียว แล้วตีเสียงมีคู่ ๘ จากนั้นมีการใช้เสียงคู่ ๖ หรือที่เรียกว่าคู่เสี้ยว ได้แก่เสียงซอลประกอบเสียงมี เสียงลาประกอบกับเสียงมี แล้วทำนองเคลื่อนที่ลงต่ำกลับมาที่เสียงเรคู่ ๘ เช่นเดิม

ความโดดเด่นของทำนอง

หากพิจารณาจากทำนองในประโยคนี้ จะเห็นได้ว่า ทั้งวรรคห้าและวรรครับ ต่างก็จบด้วยเสียงเร พยางค์เสียงที่ ๔ ในห้องที่ ๔ และห้องที่ ๘ ทั้งที่สำนวนในวรรคห้า หรือห้องที่ ๑ - ๔ นั้นเป็นสำนวนที่เป็นการเตรียมพร้อม เอื้อแก่การจบสำนวนเพลงในวรรคถัดไป แต่พอถึงวรรครับ หรือห้องที่ ๕ - ๘ นั้น สำนวนเพลงไม่ใช่สำนวนการปิดท้ายประโยค แต่กลับจบด้วยเสียงเร ซึ่งเป็นเสียงที่ ๒ ในกลุ่มเสียงปัญจมูล ธรรม x ซล x ทำให้อนุมานได้ว่า ทำนองทั้งประโยคที่ ๒ นี้ เป็นเพียงสะพานที่ปูทางให้ทำนองดำเนินไปสู่สำนวนใหม่ หรือการกลับต้นเท่านั้น

- มี - ริ	- ดี - ล	- - ซล	- ดี - ริ	- ดี - -	ริ มี - มี	- มี - มี	- มี - ริ
- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - -	- ม - ซ	- ล - ซ	- ม - ร

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓

- - ชล	- ดิ - ริ	- ดิ - ท	- ล - ช	- พ - -	- - - -	- - - -	ชล - ดิ
- พ - -	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ช	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	พ - - ด

ลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔

- มิ - ริ	- ดิ - ล	- - ชล	- ดิ - ริ	- ช - ดิ	- - ริ มิ	- มิ - มิ	- ริ - ดิ
- ม - ร	- ด - ม	- พ - -	- ด - ร	- ร - ดิ	- - - มิ	- ชี - มิ	- ริ - ดิ

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง ปัญจมูล ตรีม x ซล x แต่พบเสียงนอกกลุ่มเสียงในห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ นั่นคือเสียงฟา อันเป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล พซล x ตรี x

แนวเสียง

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ แนวเสียงวิถีขึ้นและวิถีลงปะปนกันไปตามรายละเอียดดังนี้

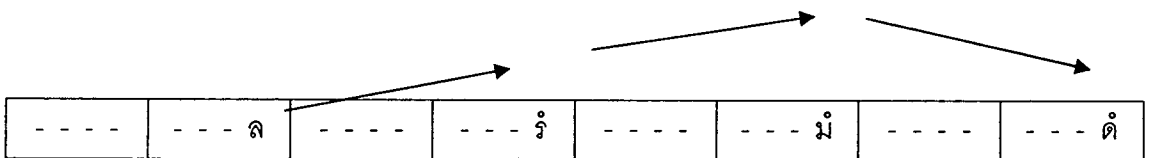
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงเร และเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงลา และเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงมี และเสียงโด

ซึ่งพิจารณาจากทำนองสารัตถะได้ว่าเป็นการเคลื่อนตัวของทำนองในวิถีขึ้นเป็นหลัก

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๔ และขั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มีคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงลา ประกอบเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงเร
การใช้มือคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงมี
การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกบกัน
ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกบกัน
ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกบกัน
ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกบกัน
ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกบกัน
ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกบกัน
ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกบกัน
ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกบกัน
ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกบกัน
ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ชั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มต้นประโยคด้วยการตีทำนองคู่ ๘ เสียงมีสูง ซึ่งเป็นเสียงลำดับที่ ๓ ในกลุ่มเสียง
ปัญจมูล ธรรม x ซล x ตามด้วยเสียงเร โดและลา ที่เป็นเสียงคู่ ๔ ในพยางค์เสียงที่ ๔ ห้องที่ ๔ ก่อน
จะสลับ ๓ เสียงขึ้น เริ่มต้นที่เสียงฟา ที่เป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงและเป็นประธานในกลุ่มเสียงปัญจมูล
ฟซล x ทร x ทั้งนี้ การใช้เสียงนอกกลุ่มเสียงนี้เพื่อความต่อเนื่องของการดำเนินทำนอง เมื่อสลับ
๓ เสียงแล้วเคลื่อนที่ขึ้นเสียงสูงจบด้วยเสียงเรสูง

วรรครับ เริ่มต้นด้วยเสียงซอล คู่ ๔ ที่ประกบกับเสียงเร เป็นการดำเนินทำนองที่
ต่อเนื่องมาจากห้องที่ ๔ ของวรรคทำ ที่จบด้วยเสียงมี เคลื่อนที่มาเสียงซอล เป็นระยะห่าง ๓ เสียง
แล้วเคลื่อนที่สู่เสียงโดสูง ตามด้วย เสียงเร และเสียงมี ที่เป็นคู่ ๘ หลังจากนั้นใช้การตีคู่ ๖ หรือที่
เรียกว่าคู่เดี่ยว เสียงซอล ประกบกับเสียงมีสูง เป็นระยะห่าง ๑ ช่วงเสียง (Octave) จากเสียง
เริ่มต้นในห้องที่ ๕ แล้วค่อยๆ ลดหลั่นลงไปจบที่เสียงโด คู่ ๘ ซึ่งเป็นเสียงประธานในบันไดเสียง
ทางเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ธรรม x ซล x เป็นการสิ้นสุดประโยคที่สมบูรณ์

ความโดดเด่นของทำนอง

ทำนองในวรรคห้า หรือห้องที่ ๑ - ๔ เช่นการดำเนินเช่นเดียวกับการดำเนินทำนองของ ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ ในห้องที่ ๑ - ๔ ที่แสดงให้เห็นว่า ในเพลงท่อนเดียวกัน มีการใช้สำนวนที่ซ้ำกัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงในวรรครับ หรือห้องที่ ๕ - ๘ ของประโยคทั้งสอง โดยต่างกันว่า ประโยคที่ ๒ นั้น เป็นสำนวนที่ไม่ลงจบ เป็นสะพานไปสู่การดำเนินทำนองแบบอื่นในวรรคถัดไป แต่ในประโยคที่ ๔ นั้น เป็นสำนวนการลงจบประโยคเพลง หรือลงจบท่อนที่สมบูรณ์

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒

มี - ริ	- ดิ - ล	- - ซ ล	- ดิ - ริ	- ดิ - -	ริ มี - มี	- มี - มี	- มี - ริ
ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - -	- ม - ซ	- ล - ซ	- ม - ร

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔

มี - ริ	- ดิ - ล	- - ซ ล	- ดิ - ริ	- ซ - ดิ	- - ริ มี	- มี - มี	- ริ - ดิ
ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ร - ดิ	- - - มี	- ซ - มี	- ริ - ดิ

จะเห็นได้ว่า สำนวนดังที่กล่าวมา เป็นลักษณะของสำนวนการถามตอบ ที่มีสำนวนตอบที่ต่างกัน อย่างไรก็ตาม ในท่อนที่ ๒ นี้ ถือเป็นการซ้ำสำนวนเพลง อันเป็นคุณลักษณะของเพลงเรื่อง ที่ผู้บรรเลงต้องคิดวิธีดำเนินทำนองขึ้นมาดังที่พบในเพลงเรื่องทั่วไป

สรุปการวิเคราะห์เพลงกระบอกทอง

เพลงกระบอกทอง พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ตรม x ซล x เป็นหลัก นอกจากนี้ยังพบบันไดเสียงทางเพียงอล่าง ที่ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ซลท x รม ประกอบกันด้วย พบการใช้เสียง ฟา ที่เป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางชวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ฟซล x ดร x และเสียงที่ ที่เป็นเสียงประธานของกลุ่มเสียงปัญจมูล ทดร x ฟซ x เข้ามาผสมในการดำเนินทำนองในบันไดเสียงทางเพียงออบน

สำนวนมือฆ้อง ที่พบเป็นมือฆ้องที่เป็นแบบแผนทั่วไป หรือทางพื้น พบการซ้ำทำนองของท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ และท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓ ที่มีการดำเนินทำนองเหมือนกับเพลงสวดสอดแหวน ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ และท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓ ทุกประการ

๓.๓.๔ เพลงคู่แมลงวันทอง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

- มี่ - มี่	- รี่ - -	ดี่ ดี่ - -	รี่ยี่ - มี่	- ดี่ - -	รี่ยี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่
- ซ - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- ด - -	- ม - ซ	- ล - ซ	- ม - ร

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงขอบนอย่างชัดเจน อันประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญญาจมูล $ดรม \times ซล \times$

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ พบแนวเสียงวิถีขึ้นและวิถีลงสลับกันไป ตามรายละเอียดดังนี้

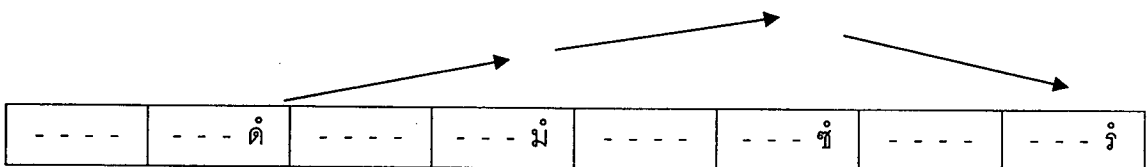
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงมี และเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงเร และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียงซอล

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงซอล และเสียงเร

ซึ่งพิจารณาจากทำนองสารัตถะได้ว่าเป็นการเคลื่อนตัวของทำนองในวิถีขึ้นเป็นหลัก

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ ชั้นคู่ ๖ และชั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มือคู่ ๕

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงลา ประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอปกัน
 ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๒ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอปกัน
 ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอปกัน
 ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอปกัน
 ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๒ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอปกัน
 ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีดประกอปกัน
 ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอปกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มจากการใช้เสียงคู่ ๖ หรือที่เรียกกันว่า คู่เดี่ยว ในห้องที่ ๑ ค่อยๆ เคลื่อน
 ทำนองลงสู่ทำนองเสียงต่ำ ผ่านเสียง เร โด แล้วย้อนกลับขึ้นสูงไปโดยใช้มือซ้องในลักษณะการตี
 ซ้ายขวาขวาผ่านเสียงโด เร แล้วไปจบที่เสียงมีคู่ ๘ ในห้องที่ ๔

วรรครับ เริ่มต้นด้วยการตีเสียงโดสูง คู่ ๘ เฉพาะพยางค์เสียงที่ ๒ ของห้องที่ ๕ แล้วเว้น
 พยางค์เสียงที่ ๔ เอาไว้ เป็นการตั้งหลักก่อนจะเคลื่อนที่ขึ้นสู่ทำนองเสียงสูง ในห้องที่ ๖ ใช้มือขวา
 ตีเสียงเรสูงมือเดียว แล้วตีเสียงมีคู่ ๘ จากนั้นมีการใช้เสียงคู่ ๖ หรือที่เรียกว่าคู่เดี่ยว ได้แก่เสียง
 ซอลประกอปกเสียงมี เสียงลาประกอปกับเสียงมี แล้วทำนองเคลื่อนที่ลงต่ำกลับไปที่เสียงเรคู่ ๘
 เช่นเดิม

ความโดดเด่นของทำนอง

ลักษณะการดำเนินทำนองเรียบง่าย เป็นทำนองประเภททางพื้นที่สามารถพบได้ในเพลง
 ประเภทเสภา เพลงเรื่องหรือเพลงมโหรี

เป็นที่สังเกตว่า วรรครับในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ ของเพลงคู่แมลงวันทองนี้ เป็นทำนอง
 เดียวกันกับวรรครับในท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ ของเพลงกระบอกทอง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

- มี - มี	- รี้ - -	ดี ดี - -	รี้ รี้ - มี	- ดี - -	รี้ มี - มี	- มี - มี	- มี - รี้
- ซ - มี	- ร - ด	- - - ร	- - - มี	- ด - -	- มี - ซ	- ล - ซ	- มี - ร

ลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓

- - ดิ -	ดิ ดิ - -	ริ ริ - -	มิ มิ - มิ	- - ดิ -	ดิ - ล -	ช - ล -	ล - ช -
- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ล	- ช - ม	- ม - ช	- ม - ร

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง
ปัญจมูล ตรม x ซล x อย่างชัดเจน

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ มีการใช้แนวเสียงวิถีขึ้นและวิถีลงประกอบกัน

- - ดิ -	ดิ ดิ - -	ริ ริ - -	มิ มิ - มิ	- - ดิ -	ดิ - ล -	ช - ล -	ล - ช -
- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ล	- ช - ม	- ม - ช	- ม - ร

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๖ ดังนี้

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอล ประกอบเสียงมี

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มต้นด้วยการตีเสียงโด ซึ่งเป็นเสียงประธานของกลุ่มเสียงปัญจมูล
ตรม x ซล x พยางค์เสียงที่ ๓ ในห้องที่ ๑ ด้วยลักษณะของการตีมือฆ้อง ซ้ายขวาขวา จากเสียงโด
เร มี ไปจบที่เสียงซอล คู่ ๖ หรือ ที่เรียกว่าคู่เดี่ยว ในห้องที่ ๔

วรรครับ ใช้มือฆ้องในลักษณะการสับมือซ้ายขวา เริ่มตั้งแต่พยางค์เสียงที่ ๓ ห้องที่ ๕
เสียงโด ไล่เสียงลงจนไปถึงเสียงเร โดยเสียงทั้งหมดเป็นเสียงในกลุ่มเสียงปัญจมูล ตรม x ซล x

ในประโยคนี้ จะสังเกตเห็นว่าการดำเนินทำนอง เริ่มจากเสียงโด ซึ่งเป็นเสียงประธาน
ของกลุ่มเสียงปัญจมูล ตรม x ซล X เดินทางเคลื่อนที่ขึ้นไปเสียงสูง และเมื่อเคลื่อนที่ทำนองลงมา
เสียงต่ำ มาจบด้วยเสียงเร ซึ่งเป็นเสียงที่ ๒ ของกลุ่มเสียงปัญจมูล

ความโดดเด่นของทำนอง

ทำนองของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓ มีจำนวนเหมือนกับจำนวนเพลงที่สามารถพบได้ใน เพลงประเภทสกาทั่วไป

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- - ชล	- ตี - ริ	- มี - ริ	- ตี - ล	- ช - ตี	- - ริ มี	- มี - มี	- ริ - ตี
- ฟ - -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ตี	- - - มี	- ช - มี	- ริ - ตี

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียง ปัญจมูล ตรม x ชล x แต่พบเสียงนอกบันไดเสียงคือเสียงฟา ในห้องที่ ๑

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ พบแนวเสียงวิถีขึ้น และวิถีลงปะปนกันไป ตามรายละเอียดดังนี้

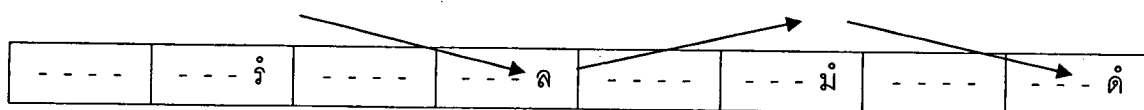
ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงลา และเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงเร และเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีขึ้น ด้วยเสียงโด และเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงมี และเสียงโด

ซึ่งพิจารณาจากทำนองสารัตถะได้ว่าเป็นการเคลื่อนตัวของทำนองในวิถีลงเป็นหลัก

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๔ ขั้นคู่ ๖ และขั้นคู่ ๘ ดังนี้

การใช้มีคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงลา ประกอบเสียงมี

ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงชอล ประกอบเสียงเร

การใช้มีคู่ ๖

ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงชอล ประกอบเสียงมี

การใช้มือคู่ ๘

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๒ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงมีประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๒ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มประโยคด้วยการสะบัดเสียงขึ้น ที่มีใช้เสียงฟา เป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญญามูล เพื่อความต่อเนื่องของการดำเนินทำนอง หลังจากสะบัดเสียงขึ้น ทำนองเคลื่อนที่ไปเสียงสูงถึงเสียงเร ในห้องที่ ๕ - ๖ และเคลื่อนทำนองลงมาจวรรคด้วยเสียงลาที่เป็นคู่ ๔ ในห้องที่ ๔

วรรครับ เริ่มต้นด้วยเสียงซอล คู่ ๔ ที่ประกอบกับเสียงเร เป็นการดำเนินทำนองที่ต่อเนื่องมาจากห้องที่ ๔ ของวรรคทำ ที่จบด้วยเสียงมี เคลื่อนที่มาเสียงซอล เป็นระยะห่าง ๓ เสียง แล้วเคลื่อนที่สูงเสียงโดสูง ตามด้วย เสียงเร และเสียงมี ที่เป็นคู่ ๘ หลังจากนั้นใช้การตีคู่ ๖ หรือที่เรียกว่าคู่สี่ข่ว เสียงซอล ประกอบกับเสียงมีสูง เป็นระยะห่าง ๑ ช่วงเสียง (Octave) จากเสียงเริ่มต้นในห้องที่ ๕ แล้วค่อยๆ ลดหลั่นลงไปจบที่เสียงโด คู่ ๘ ซึ่งเป็นเสียงประธานในบันไดเสียงทางเพียงอบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล ๓ x ซล x เป็นการสิ้นสุดประโยคที่สมบูรณ์

ความโดดเด่นของทำนอง

การดำเนินทำนองที่เป็นแบบแผนทั่วไป เป็นสำนวนที่สามารถพบได้ทั่วไปในเพลงประเภทเสภาอื่นๆ หากแบ่งทำนองเพลงออกเป็นวรรคทำและวรรครับ จะสังเกตได้ว่า วรรคทำของประโยคที่ ๔ ท่อนที่ ๑ นี้เป็นทำนองเดียวกับทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ และวรรครับของประโยคนี้ เป็นทำนองเดียวกันกับทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวนท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ เป็นต้น ซึ่งอธิบายได้ว่า สำนวนเพลงนั้นมีความคล้ายคลึงกัน

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑

- - <u>ช ล</u>	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ช	- พ -	- - - ช	- - - -	<u>ช ล -</u> ด
- พ - -	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ช	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	พ - - ด

ลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับทำนองเพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑
ทุกประการ

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒

- ม - ร	- ด - ล	- - <u>ช ล</u>	- ด - ร	- ด - -	ร ม - ม	- ม - ม	- ม - ร
- ม - ร	- ด - ล	- พ - -	- ด - ร	- ด - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร

ลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับทำนองเพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒
ทุกประการ

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓

- - <u>ช ล</u>	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ช	- พ - -	- - - ช	- - - -	<u>ช ล -</u> ด
- พ - -	- ด - ร	- ด - ท	- ม - ร	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	พ - - ด

ลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับทำนองเพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓
ทุกประการ

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔

- ม - ร	- ด - ล	- - <u>ช ล</u>	- ด - ร	- ช - ด	- - ร ม	- ม - ม	- ร - ด
- ม - ร	- ด - ม	- พ - -	- ด - ร	- ร - ด	- - - ม	- ม - ม	- ร - ด

ลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกับทำนองเพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔
ทุกประการ

สรุปการวิเคราะห์เพลงคู่แมลงวันทอง

เพลงคู่แมลงวันทอง พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียง ปัญจมูล ตรม x ซล x เป็นหลัก ซึ่งประกอบกับบันไดเสียงทางเพียงอล่าง ที่ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ซลท x รรม พบการใช้เสียง ฟา ที่เป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ฟซล x ดร x เข้ามาผสมในการดำเนินทำนองในบันไดเสียงทางเพียงออบน มีลักษณะการใช้มือฆ้องที่เป็นแบบแผนหรือทางพื้นทั่วไป

พบการซ้ำทำนองเพลง ได้แก่ วรรคทำนองท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ ของเพลงคู่แมลงวันทอง กับเพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวน ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ และวรรครีบของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ เป็นทำนองเดียวกันกับทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวนท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ นอกจากการซ้ำของสำนวนย่อยแล้ว ยังพบการซ้ำทำนอง คือ ท่อนที่ ๒ ของเพลงคู่แมลงวันทองเป็นทำนองเดียวกับท่อน ๒ เพลงกระบอกทอง

๓.๓.๕ เพลงแมลงวันทอง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

- - - -	- ด - ด	- - ซ -	ซ ซ - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - ม -	ม - - ร
- - - ด	- - - -	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ลุ	- - - ร	- ด - ลุ

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ พบการใช้บันไดเสียงทางขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ฟซล x ดร x โดยพบเสียงนอกบันไดเสียงคือเสียงมี ที่เป็นเสียงลำดับที่ ๓ ของกลุ่มเสียงปัญจมูล ตรม x ซล x ในห้องที่ ๖ ห้องที่ ๗ และห้องที่ ๘ พร้อมกับเสียงที่ ที่เป็นเสียงคู่ ๔ ของเสียงมีดังที่กล่าว เป็นการใช้เพื่อประกอบสำนวนทางฆ้องวงใหญ่ให้สมบูรณ์

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ พบการใช้แนวเสียงวิถีลงเป็นหลักตามรายละเอียดดังนี้

ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ การยิ้นเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงเร และเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงที่ และเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ การยิ้นเสียงเร

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ ดังนี้
 ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงเร ประกอบเสียงลา
 ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงเร ประกอบเสียงลา

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มต้นประโยคแรกของท่อน ด้วยการย้ายเสียงโดในห้องที่ ๑ และห้องที่ ๒ ด้วยการใช้มือฆ้องในลักษณะ ซ้ายขวาขวา และใช้สำนวนในลักษณะเดียวกันนี้ เพื่อดำเนินทำนองในห้องที่ ๓ ถึงห้องที่ ๖ ด้วยเสียงซอล ฟาและเสียงมีที่เป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญญามูลตามลำดับก่อนจะสิ้นสุดที่เสียงเรคู่ ๔ พร้อมทั้งเน้นเสียงเรในห้องที่ ๗ และ ห้องที่ ๘ ด้วย

ความโดดเด่นของทำนอง

การดำเนินทำนองเป็นการเปลี่ยนบันไดเสียงจากบันไดเสียงทางเพียงออบน มาเป็นบันไดเสียงทางชวาอย่างเต็มรูปแบบเป็นประโยคแรก ของเพลงเรื่องนางหงส์ ซึ่งจากที่มีการวิเคราะห์ทำนองมา พบเพียงแค่มันไดเสียงทางเพียงออบนและบันไดเสียงทางเพียงอล่างเท่านั้น

การใช้เสียงมี ซึ่งเป็นเสียงในลำดับที่ ๓ ของกลุ่มเสียงปัญญามูล ตรีม x ซล x เข้ามาดำเนินทำนอง เพื่อให้การดำเนินทำนองนั้นเกิดความต่อเนื่องของเสียง จะสังเกตได้ว่า ทำนองเคลื่อนที่จากเสียงสูงลงเสียงต่ำอย่างต่อเนื่อง และการใช้เสียงมีที่ว่านี้เองเป็นเหตุปัจจัยที่ทำให้การดำเนินทำนองในบันไดเสียงชวานั้น ให้ความรู้สึกว่ายังเป็นบันไดเสียงทางเพียงออบนอยู่ โดยมีความสัมพันธ์กันที่มีระยะห่างของช่วงเสียงถึง ๔ ช่วงเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

- - - -	- ร - ร	- - ซ -	ซ ซ - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - ม -	ม - - ร
- - - ล	- - - -	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ร	- ด - ล

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ พบการใช้บันไดเสียงทางชวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล ฟซล x ตรีม x โดยพบเสียงนอกบันไดเสียงคือเสียงมี ที่เป็นเสียงลำดับที่ ๓ ของกลุ่มเสียงปัญญามูล

ดรัม x ซล x ในห้องที่ ๖ ห้องที่ ๗ และห้องที่ ๘ พร้อมกับเสียงที่ ที่เป็นเสียงคู่ ๔ ของเสียงมีดังที่กล่าว เป็นการใช้เพื่อประกอบสำนวนทางฆ้องวงใหญ่ให้สมบูรณ์

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ พบการใช้แนวเสียงวิถีลงเป็นหลักตามรายละเอียดดังนี้

ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ การยิ้นเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงเร และเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถีลง ด้วยเสียงที และเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ การยิ้นเสียงเร

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ ดังนี้

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงเร ประกอบเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงเร ประกอบเสียงลา

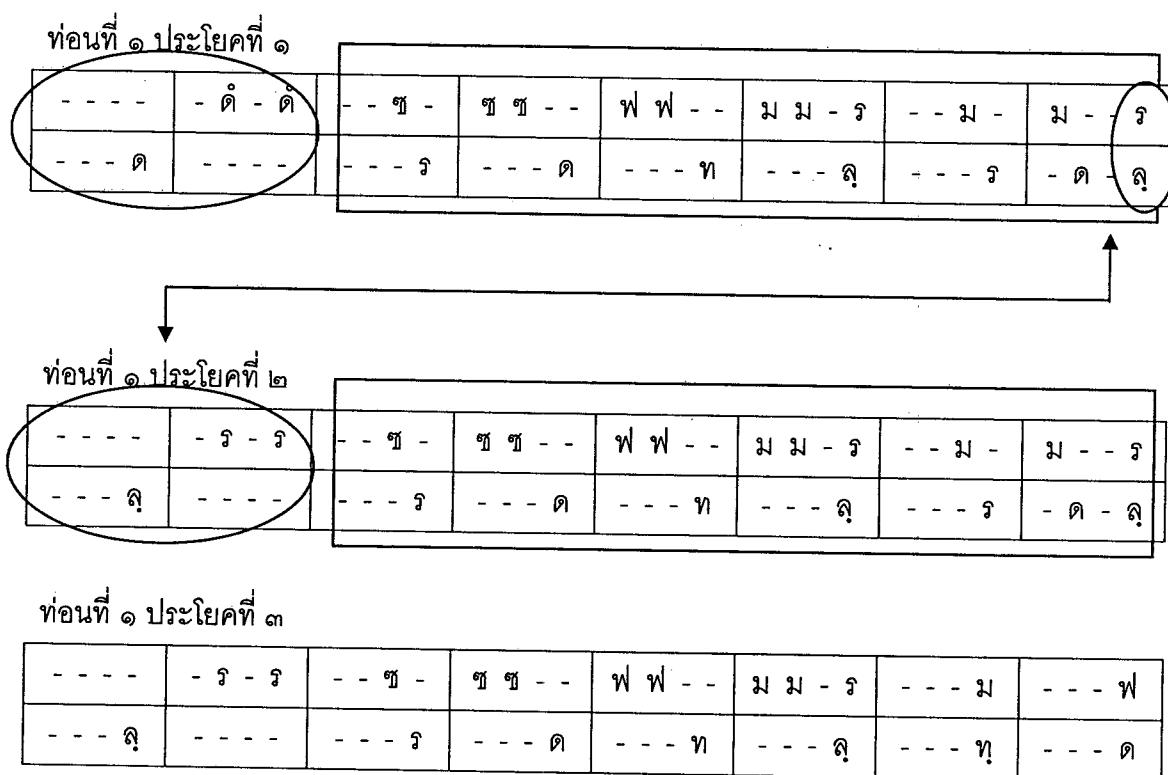
การเคลื่อนที่ของทำนอง

เริ่มต้นประโยคแรกของท่อน ด้วยการย้าเสียงเรในห้องที่ ๑ และห้องที่ ๒ ด้วยการใช้มือฆ้องในลักษณะ ช้ายชวาชวา และใช้สำนวนในลักษณะเดียวกันนี้ เพื่อดำเนินทำนองในห้องที่ ๓ ถึงห้องที่ ๖ ด้วยเสียงซอล ฟาและเสียงมีที่เป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญจมูลตามลำดับ ก่อนจะสิ้นสุดที่เสียงเรคู่ ๔ พร้อมทั้งเน้นเสียงเรในห้องที่ ๗ และ ห้องที่ ๘ ด้วย

ความโดดเด่นของทำนอง

ในห้องที่ ๑ - ๒ เป็นลักษณะของการยิ้นเสียงเร เช่นเดียวกับ ท่อนที่ ๑ - ๒ ของประโยคที่ ๑ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นลูกเท่า การใช้เสียงเท่าในประโยคที่ ๒ นี้ เป็นเหตุมาจากการที่ประโยคที่ ๑ สิ้นสุดทำนองด้วยเสียงเร ซึ่งตามธรรมเนียมปฏิบัติ หรือตามหลักดุริยางค์ศาสตร์แล้ว หากจบด้วยเสียงใด ลูกเท่าย่อมต้องเป็นไปตามเสียงนั้น

หากพิจารณาจากการวิเคราะห์ทำนองของท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ ดังที่กล่าวไปข้างต้น พบว่านอกจากเสียงเท่าในห้องที่ ๑ - ๒ แล้ว ทำนองในห้องที่ ๓ - ๘ นั้น เป็นทำนองเดียวกันกับท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ ทั้งสิ้น

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ พบการใช้บันไดเสียงทางขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล ฟซล x ดร x โดยพบเสียงนอกบันไดเสียงคือเสียงมี ที่เป็นเสียงลำดับที่ ๓ ของกลุ่มเสียงปัญญามูล ดรม x ซล x ในห้องที่ ๖ และห้องที่ ๘ พร้อมกับเสียงที่ ที่เป็นเสียงคู่ ๔ ของเสียงมีดังที่กล่าว เป็นการใช้เพื่อประกอบสำนวนทางซ้องวงใหญ่ให้สมบูรณ์

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ พบการใช้แนวเสียงวิถิลงเป็นหลักตามรายละเอียดดังนี้

ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ การขึ้นเสียงเร

ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิถิลง ด้วยเสียงเร และเสียงโด

ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิถิลง ด้วยเสียงที่ และเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิถิขึ้น ด้วยเสียงมี และเสียงฟา

ชั้นคู่

การใช้ชั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงชั้นคู่ ๔ ดังนี้

ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงเร ประกอบเสียงลา

ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงเร ประกอบเสียงลา

การเคลื่อนที่ของทำนอง

การดำเนินทำนองเริ่มด้วยการย้ำเสียงเรในห้องที่ ๑ และห้องที่ ๒ ด้วยการใช้นิ้วมือข้อมือในลักษณะ ซ้ายขวาขวา และใช้สำนวนในลักษณะเดียวกันนี้ เพื่อดำเนินทำนองในห้องที่ ๓ ถึงห้องที่ ๖ ด้วยเสียงซอล ฟาและเสียงมีที่เป็นเสียงนอกกลุ่มเสียงปัญจมูลตามลำดับ ก่อนจะสิ้นสุดที่เสียงเร คู่ ๔ ซึ่งทำนองในห้องที่ ๑ - ๖ นี้เป็นทำนองเดียวกันกับห้องที่ ๑ - ๖ ของประโยคที่ ๒ ก่อนหน้านั้น แต่มีการเปลี่ยนทำนองช่วงท้ายคือ ตั้งเป็นเสียงมี คู่ ๔ ซึ่งเป็นเสียงนอกบันไดเสียง เป็นเสียงลำดับที่ ๓ ของกลุ่มเสียงปัญจมูล ตรม x ซล x และจบด้วยเสียงฟา คู่ ๔ ในห้องที่ ๘ ที่เป็นเสียงประธานของบันไดเสียงทางขวา

ความโดดเด่นของทำนอง

ทำนองช่วงต้น ในห้องที่ ๑ - ๖ นั้นเป็นทำนองเดียวกันกับประโยคที่ ๒ ซึ่งมีส่วนทำกับทำนองในห้องที่ ๓ - ๖ ของประโยคที่ ๑ แต่มีการเปลี่ยนช่วงท้ายไม่ให้เป็นเหมือนเดิม เป็นการปรับทำนองเพื่อที่จะเปลี่ยนสำนวนในประโยคถัดไป

เมื่อพิจารณาจากทำนองของประโยคที่ ๑ ประโยคที่ ๒ และประโยคที่ ๓ จะเห็นได้ว่าห้องที่ ๓ - ๖ นั้นเป็นเนื้อเพลงที่เป็นส่วนสำคัญของทำนองเพลงท่อนนี้ แต่มีการตกแต่งในทำนองหัว-ท้าย เพื่อให้เกิดความแตกต่าง ซึ่งอย่างไรก็ดีลักษณะการซ้ำทำนองเช่นนี้ เป็นคุณสมบัติของทำนองเพลงประเภทเพลงเรื่อง

- - - -	- ดิ - ดิ	- - ซ -	ซ ซ - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - ม -	ม - - ร
- - - ด	- - - -	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ร	- ด - ล

- - - -	- ร - ร	- - ซ -	ซ ซ - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - ม -	ม - - ร
- - - ล	- - - -	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ร	- ด - ล

- - - -	- ร - ร	- - ซ -	ซ ซ - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - - ม	- - - ฟ
- - - ล	- - - -	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ด

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- ด - ฟ	- - ซ ล	- รื ดื ล	- ซ - ฟ	- - ซ ล	- ดื - รื	- ดื - -	รื รื - ดื
- ซ - ฟ	- - - ล	- ร ด ล	- ซ - ฟ	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ร	- - - ด

บันไดเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ พบการใช้บันไดเสียงทางขวา ประกอบไปด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล ฟซล x ดร x อย่างสมบูรณ์

แนวเสียง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ นี้ พบการใช้แนวเสียงวิธีขึ้นและลงปะปนกันอยู่ ตามรายละเอียด ดังนี้

- ทำนองห้องที่ ๑ - ๒ แนวเสียงวิธีขึ้น ด้วยเสียงฟา และเสียงลา
- ทำนองห้องที่ ๓ - ๔ แนวเสียงวิธีลง ด้วยเสียงลา และเสียงฟา
- ทำนองห้องที่ ๕ - ๖ แนวเสียงวิธีขึ้น ด้วยเสียงลา และเสียงเร
- ทำนองห้องที่ ๗ - ๘ แนวเสียงวิธีลง ด้วยเสียงเร และเสียงโด

ขั้นคู่

การใช้ขั้นคู่ในท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียงขั้นคู่ ๔ และขั้นคู่ ๘ ดังนี้

เสียงขั้นคู่ ๔

ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงโด ประกอบเสียงซอล
เสียงขั้นคู่ ๘

- ทำนองห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงฟาประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงลาประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๓ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงลาประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงซอลประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงฟาประกอบกัน
- ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๒ ขั้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

ทำนองห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงเรประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๒ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน
 ทำนองห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ ขึ้นคู่ ๘ ด้วยเสียงโดประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

วรรคทำ เริ่มต้นประโยคด้วยเสียงโด คู่ ๔ ที่เป็นเสียงลำดับที่ ๕ ในบันไดเสียงทางขวา และเป็นเสียงลำดับที่ ๑ ในบันไดเสียงทางเพียงขอบบน แล้วตามด้วยเสียงฟา คู่ ๘ ที่เป็นเสียงประธานในบันไดเสียงทางขวา ในห้องที่ ๒ แล้วตามด้วยการตีมือขวามือเดียวที่เสียงซอล และคู่ ๘ เสียงลา เป็นการเคลื่อนที่ของทำนองจากเสียงต่ำขึ้นเสียงสูง แล้วเรียงเสียง ๓ เสียง คือเสียง เร โด ลา ในลักษณะของการตีคู่ ๘ เพื่อเคลื่อนที่จากเสียงสูงลงเสียงต่ำมาจบที่เสียงฟา คู่ ๘ ในห้องที่ ๔

วรรครับ สะบัด ๓ เสียง เริ่มต้นจากเสียงฟา คือเสียงที่เป็นการปิดท้ายของวรรคทำ ขึ้นไปเสียงโด และเรตามลำดับ จากนั้นในห้องที่ ๗ - ๘ เป็นการยื่นเสียงโดเป็นลักษณะของทำนองย่อส่วนของลูกเต๋า

ความโดดเด่นของทำนอง

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔ นี้ เมื่อดำเนินทำนองด้วยบันไดเสียงทางขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ฟซล x ดร x แล้ว ใช้การจบด้วยเสียงโด ที่เป็นเสียงลำดับที่ ๓ ของกลุ่มเสียงปัญจมูล ฟซล x ดร x หรืออีกนัยหนึ่งคือ เสียงประธาน (Tonic) ของกลุ่มเสียงปัญจมูล ดรม x ซล x ที่เป็นบันไดเสียงทางขวา ซึ่งตลอดการดำเนินทำนองของท่อนที่ ๑ นั้น พบว่าเป็นการดำเนินทำนองในบันไดเสียงทางขวาทั้งหมด ซึ่งตามหลักการนิยมในการลงจบที่ให้ความรู้สึกสมบูรณ์นั้น มักลงท้ายด้วยเสียงประธาน (Tonic) ของบันไดเสียงทางนั้นๆ แต่ในกรณีนี้ใช้เสียงในลำดับที่ ๓ (Mediant) ของบันไดเสียงในการลงจบ ซึ่งอาจเป็นการเอื้อให้มีการเปลี่ยนบันไดเสียงในการดำเนินทำนองประโยคถัดไป

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑

- - ซ ล	- ด - ริ	- ด - ท	- ล - ซ	- ฟ -	- - - ซ	- - - -	ซ ล - ด
- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ซ	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	ฟ - - ด

การดำเนินทำนองเหมือนกับทำนองเพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑
ทุกประการ

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒

- มี่ - รั	- ดี่ - ล	- - ~~ช~~ ล	- ดี่ - รั	- ดี่ - -	รั มี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รั
- ม - ร	- ด - ล	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร

การดำเนินทำนองเหมือนกับทำนองเพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒
ทุกประการ

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓

- - ~~ช~~ ล	- ดี่ - รั	- ดี่ - ท	- ล - ช	- ฟ - -	- - - - ช	- - - - -	~~ช~~ ล - ดี่
- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ทุ	- ม - ร	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	ฟ - - ด

การดำเนินทำนองเหมือนกับทำนองเพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓
ทุกประการ

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ เทียบที่ ๑

- มี่ - รั	- ดี่ - ล	- - ~~ช~~ ล	- ดี่ - รั	- ช - ดี่	- - รั มี่	- มี่ - มี่	- รั - ดี่
- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ร - ดี่	- - - มี่	- มี่ - มี่	- รั - ดี่

การดำเนินทำนองเหมือนกับทำนองเพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔
ทุกประการ

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ เทียบที่ ๒

- มี่ - มี่	- รั - มี่	- - - มี่	- - - รั	- - - ดี่	- - - ท	- - - ล	- - - ช
- ช - ม	- ร - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ทุ	- - - ล	- - - ช

บันไดเสียง

ทำนองท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ เทียบที่ ๒ พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญาจมูล ตรมxซลx และพบการใช้เสียงนอกกลุ่มเสียงคือเสียงที่ ในห้องที่ ๖

แนวเสียง

การดำเนินทำนองของท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ เทียบที่ ๒ พบการใช้วิธีลงเป็นหลัก

ชั้นคู่

ทำนองท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ เทียบที่ ๒ พบการใช้เสียงชั้นคู่ ๖ และ คู่ ๘ ดังนี้

ชั้นคู่ ๖

ทำนองเพลงห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงซอลประกอบเสียงมี
ทำนองเพลงห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอลประกอบเสียงมี

ชั้นคู่ ๘

ทำนองเพลงห้องที่ ๑ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงมีประกอบกัน
ทำนองเพลงห้องที่ ๒ พยางค์เสียงที่ ๒ เสียงเรประกอบกัน
ทำนองเพลงห้องที่ ๓ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงมีประกอบกัน
ทำนองเพลงห้องที่ ๔ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงเรประกอบกัน
ทำนองเพลงห้องที่ ๕ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงโดประกอบกัน
ทำนองเพลงห้องที่ ๖ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงทีประกอบกัน
ทำนองเพลงห้องที่ ๗ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงลาประกอบกัน
ทำนองเพลงห้องที่ ๘ พยางค์เสียงที่ ๔ เสียงซอลประกอบกัน

การเคลื่อนที่ของทำนอง

ห้องที่ ๑-๒ พบการใช้เสียงคู่ ๖ หรือที่เรียกว่าคู่เดียว เสียงมีประกอบเสียงซอลสลับกับการใช้เสียงคู่ ๘ เสียงมีและเสียงเร ก่อนจะไล่เสียงลงในห้องที่ ๓-๘ ผ่านเสียงมี เร โด ที ลา และเสียงซอลในพยางค์เสียงที่ ๔ ของห้องเพลง จบเพลงด้วยเสียงซอลซึ่งเป็นเสียงลำดับที่ ๕ (Dominant) ของกลุ่มเสียงปัญญาจมูล ตรมxซลx

ความโดดเด่นของท่านอง

การดำเนินทำนองของท่านที่ ๒ ประโยคที่ ๔ เทียบที่ ๒ เป็นลักษณะเหมือนกับการลงจบของทำนองเพลงวา เช่นเดียวกับที่พบในเพลงโหมโรงทั่วไป

สรุปการวิเคราะห์เพลงแมลงวันทอง

เพลงแมลงวันทอง พบการใช้บันไดเสียงทางขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญาจมูล พซล x ดร x เป็นหลัก พบการนำเสียงนอกกลุ่มเสียงมาใช้ ได้แก่ เสียงมี เป็นเสียงลำดับที่ ๓ ของกลุ่มเสียงปัญญาจมูล ดรรม x ซล x โดยให้เสียงมีในการดำเนินทำนองเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของสำนวนเพลง

ลักษณะการดำเนินทำนองในท่อนที่ ๑ เป็นทำนองที่ซ้ำกัน ใน ๓ ประโยคแรก โดยมีการตกแต่งทำนองหัวท้ายเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการบรรเลง หลังจากดำเนินทำนองประโยคที่ ๑-๓ พบทำนองสรุปในประโยคที่ ๔ ใช้การจบด้วยเสียง โดที่เป็น เสียงลำดับที่ ๓ (Mediant) ของบันไดเสียงทางขวา หรือ เป็นเสียงประธาน (Tonic) ของบันไดเสียงทางเพียงออบน แต่การดำเนินทำนองเพลงแมลงวันทอง ท่อนที่ ๒ เทียบที่ ๒ พบการเปลี่ยนทำนองของประโยคที่ ๔ ที่เป็นการลงแบบทำนองเพลงวา หรือที่พบในเพลงโหมโรงทั่วไป

การดำเนินทำนองของเพลงแมลงวันทองท่อนที่ ๒ พบว่าเป็นทำนองเดียวกันกับทำนองท่อน ๒ ของเพลงกระบอกทอง และเพลงคู่แมลงวันทอง

๓.๔ สรุปผลการวิเคราะห์เพลงเรื่องนางหงส์

เพลงเรื่องนางหงส์ ประกอบด้วยเพลงอัตราจังหวะ สองชั้น ที่เรียงร้อยต่อกันได้แก่ เพลงพรหมณีเก็บหัวแหวน เพลงแสนสุดสวาท เพลงกระบอกทอง เพลงคู่แมลงวันทอง และเพลงแมลงวันทอง จากการวิเคราะห์เพลงดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปถึงความสัมพันธ์ของบทเพลงที่เรียงร้อยกันได้ดังนี้

๓.๔.๑ บันไดเสียง

พบการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบน บันไดเสียงทางขวา และบันไดเสียงทางเพียงออล่าง ในเพลงเรื่องนางหงส์ โดยมีบันไดเสียงทางเพียงออบนเป็นหลัก ซึ่งเป็นบันไดเสียงทั้ง ๓ มีความสัมพันธ์กันตามช่วงเสียงคือ มีระยะห่างกัน ๔ เสียง คือจากทางเสียงเพียงออบน เพิ่มระดับ

เสียง ๔ เสียงจะเป็นบันไดเสียงทางขวา ในทางกลับกัน จากบันไดเสียงทางเพียงขอบบน ลดระดับเสียงลง ๔ เสียง ก็จะเป็นบันไดเสียงทางเพียงออล่าง

ทำนองเพลงของบทเพลงต่างๆ ในเพลงเรื่องนางหงส์ ที่แสดงความสัมพันธ์ของบันไดเสียงในการเปลี่ยนระดับบันไดเสียงนั้น มีทั้งการเปลี่ยนบันไดเสียงภายในท่อน และระหว่างท่อน

๓.๔.๑.๑ การเปลี่ยนบันไดเสียงภายในท่อน จากบันไดเสียงทางเพียงขอบบน เป็นบันไดเสียงทางเพียงออล่าง

๓.๔.๑.๑.๑ ทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน ประโยคที่ ๑ - ๒

- - - -	- ดิ - ดิ	- ช - ดิ	- ริ - มิ	- ฟ - ช	ล ช - -	- - ร ม	- - ฟ ช
- - - ด	- - - -	- ร - ด	- ร - ม	- ด - -	- - ฟ ม	ร ด - -	ร ม - -

- - ร ร	- ม - ด	- ร - ม	- ฟ - ช	- / ล ท	- ริ - -	ท ล - -	ช ล - ช
- ล - -	- ทุ - ทุ	- ล - ทุ	- ฟู - ฟู	- ทุ - -	- - - ล	- - ช ม	- - - ร

ทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน ประโยคที่ ๑ มีการดำเนินทำนองในบันไดเสียงทางเพียงขอบบน ต่อเนื่องมาจนถึงประโยคที่ ๒ วรรครับจึงเปลี่ยนบันไดเสียงเป็นทางเพียงออล่าง

๓.๔.๑.๒ การเปลี่ยนบันไดเสียงระหว่างท่อน จากบันไดเสียงทางเพียงออบน เป็นบันไดเสียงทางขวา

๓.๔.๑.๒.๑ ทำนองเพลงคู่แมลงวันทองประโยคที่ ๔ และ ทำนองเพลงแมลงวันทอง ประโยคที่ ๑

- มี่ - รั	- ดี่ - ล	- - ~~ซ~~ ล	- ดี่ - รั	- ซ - ดี่	- - รั มี่	- มี่ - มี่	- รั - ดี่
- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ร - ดี่	- - - มี่	- ซ - มี่	- รั - ดี่

- - - -	- ด - ด	- - ซ -	ซ ซ - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - ม -	ม - - ร
- - - - ด	- - - -	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ร	- ด - ล

ทำนองเพลงคู่แมลงวันทองประโยคที่ ๔ มีการใช้บันไดเสียงทางเพียงออบนต่อเนื่องมาจนจบประโยคด้วยเสียงประธาน (Tonic) ของบันไดเสียง และเริ่มต้นประโยคใหม่ของเพลงแมลงวันทองด้วยบันไดเสียงทางขวา ดังที่ได้กล่าวไว้ในรายละเอียดการวิเคราะห์

ทั้งนี้ บทเพลงที่ ๕ เพลงในเพลงเรื่องนางหงส์ พบการดำเนินทำนองในบันไดเสียงทางเพียงออบน บันไดเสียงทางขวา และบันไดเสียงทางเพียงออกลาง เท่านั้น แสดงให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นนัยในการร้องเรียงบทเพลงต่างๆ เหล่านี้เข้าด้วยกัน

๓.๔.๒ ความสัมพันธ์ของทำนองกับหน้าทับ

ลักษณะของการบรรเลงหน้าทับของเพลงเรื่องนางหงส์ เป็นการใช้น้ำทับนางหงส์ ดังที่ชี้แจงรายละเอียดไว้ต้นบทการวิเคราะห์ ซึ่งหน้าทับนางหงส์เป็นหน้าทับพิเศษมีความยาวเท่ากับหน้าทับปรบไก่ สามชั้น ๑ หน้าทับ หรือ ๒ ประโยคเพลง โดยประโยคที่ ๑ จะเป็นการเว้นว่างจังหวะไว้ แต่จะปรากฏในลักษณะการย้ำจังหวะในท้ายหน้าทับ ๓ ครั้ง ครึ่งละ ๒ ห้องเพลง ในห้องเพลงที่ ๔ ห้องเพลงที่ ๖ และห้องเพลงที่ ๘ ห้องเพลงละ ๒ พยางค์เสียง คือ พยางค์ที่ ๒ และพยางค์ที่ ๔ ดังนี้

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - -	- - - -	- - - -	- ครีမ် - ครีမ်	- - - -	- ครีမ် - ครีမ်	- - - -	- ครีမ် - ครีမ်

จากการวิเคราะห์ทำนองเพลงเรื่องนางหงส์ ผู้วิจัยพบว่าในช่วงที่กลองทัดตีจังหวะ *ครี๊ม-ครี๊ม* เป็นการย้ำความรู้สึกของทำนองประโยคเพลง กล่าวคือ ท่อนที่ ๔ ของประโยคที่ ๒ และ ประโยคที่ ๔ ของเพลง ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินทำนองในบทเพลงต่างๆ ผู้วิจัยสามารถจำแนกออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ จำนวนการย้ำทำนองเพื่อเป็นจำนวนจบที่สมบูรณ์ จำนวนการเตรียมพร้อมการเปลี่ยนจำนวนในประโยคถัดไป และจำนวนการเตรียมพร้อมในการเปลี่ยนบันไดเสียงในจำนวนเพลงประโยคถัดไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๔.๒.๑ จำนวนการย้ำทำนอง เพื่อเป็นจำนวนจบที่สมบูรณ์ มักเป็นการลงจบด้วยเสียงประธาน (Tonic) ของกลุ่มเสียงปัญจมูล บันไดเสียงที่ดำเนินมาอยู่แล้วก่อนหน้านี้ ได้แก่

๓.๔.๒.๑.๑ เพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

- - ร ร	- ม - ด	- ร - ม	- ฟ - ช	- - / ล ท	- รี้ - -	ท ล - -	ช ล - ช
- ล - -	- ท - ช	- ล - ท	- ฟ - ช	- ช - -	- - - ล	- - ช ม	- - - ร

๓.๔.๒.๑.๒ เพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- ม - ม	- ม - -	ม ม - -	รี้ รี้ - ด	- ม - ม	- ม - รี้	- ด - ล	- ช - ด
- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด	- ม - ช	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

๓.๔.๒.๑.๓ เพลงพราหมณ์เก็บหัวเหวน ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔

- ช - ด	- - รี้ ม	- ม - ม	- รี้ - ด	- ม - ม	- ม - รี้	- ด - ล	- ช - ด
- ร - ด	- - - ม	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ช	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ด

๓.๔.๒.๑.๔ เพลงสาวสอดแหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- ล - -	ช ม - -	ด ด - -	รี้ รี้ - ม	- ม - ม	- ม - -	ม ม - -	รี้ รี้ - ด
- - ช ม	- - ร ด	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด

๓.๔.๒.๑.๕ เพลงสาวสอดแหวน ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒

- / ร ม	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ม	- ช - ด	- - รี้ ม	- ม - ม	- รี้ - ด
- ด - -	- ช - ล	- ด - ล	- ช - ท	- ร - ด	- - - ม	- ช - ม	- รี้ - ด

๓.๔.๒.๑.๖ เพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

- ล - -	ช ม - -	ดํ ดํ - -	รํ รํ - มํ	- มํ - มํ	- มํ - -	มํ มํ - -	รํ รํ - ดํ
- - ช ม	- - ร ด	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด

๓.๔.๒.๑.๗ เพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- ล - -	ช ม - -	ดํ ดํ - -	รํ รํ - มํ	- มํ - มํ	- มํ - -	มํ มํ - -	รํ รํ - ดํ
- - ช ม	- - ร ด	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด

๓.๔.๒.๑.๘ เพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- ล - -	ช ม - -	ดํ ดํ - -	รํ รํ - มํ	- มํ - มํ	- มํ - -	มํ มํ - -	รํ รํ - ดํ
- - ช ม	- - ร ด	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ด

๓.๔.๒.๑.๙ เพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ (เป็นทำนองเดียวกันกับเพลงคู่แมลงวันทองท่อน ๒ และเพลงแมลงวันทองท่อน ๒)

- มํ - รํ	- ดํ - ล	- - ช ล	- ดํ - รํ	- ช - ดํ	- - รํ มํ	- มํ - มํ	- รํ - ดํ
- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ร - ดํ	- - - มํ	- ช - มํ	- รํ - ดํ

๓.๔.๒.๑.๑๐ เพลงคู่แมลงวันทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- - ช ล	- ดํ - รํ	- มํ - รํ	- ดํ - ล	- ช - ดํ	- - รํ มํ	- มํ - มํ	- รํ - ดํ
- ฟ - -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม	- ร - ดํ	- - - มํ	- ช - มํ	- รํ - ดํ

๓.๔.๒.๑.๑๒ เพลงแมลงวันทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๔

- ด - ฟ	- - ช ล	- รํ ดํ ล	- ช - ฟ	- - ช ล	- ดํ - รํ	- ดํ - -	รํ รํ - ดํ
- ช - ฟ	- - - ล	- ร ด ล	- ช - ฟ	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ร	- - - ด

๓.๔.๒.๒ ส่วนวนการเตรียมพร้อมการเปลี่ยนส่วนวนในประโยคถัดไป กล่าวคือ เป็นส่วนวนที่เป็นคั่นระหว่างส่วนวนเพลงที่แตกต่างกัน แสดงให้ทราบว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงส่วนวนเพลงเกิดขึ้น ได้แก่

๓.๔.๒.๒.๑ เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒

- ฑ - ดั	- - รี่ มี่	- มี่ - มี่	- รี่ - ดั	- ล - -	ฑ ฑ - -	ดั ดั - -	รี่ยี่ - มี่
- ร - ด	- - - ม	- ฑ - ม	- ร - ด	- ม - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ม

๓.๔.๒.๒.๒ เพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒ (เป็นทำนองเดียวกันกับเพลงคู่แมลงวันทองท่อน ๒ และเพลงแมลงวันทองท่อน ๒)

- มี่ - รี่	- ดั - ล	- - ฑ ล	- ดั - รี่	- ดั - -	รี่ยี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่
- ม - ร	- ด - ม	- ฬ - -	- ด - ร	- ด - -	- ม - ฑ	- ล - ฑ	- ม - ร

๓.๔.๒.๒.๓ เพลงคู่แมลงวันทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

- มี่ - มี่	- รี่ - -	ดั ดั - -	รี่ยี่ - มี่	- ดั - -	รี่ยี่ - มี่	- มี่ - มี่	- มี่ - รี่
- ฑ - ม	- ร - ด	- - - ร	- - - ม	- ด - -	- ม - ฑ	- ล - ฑ	- ม - ร

๓.๔.๒.๒.๔ เพลงแมลงวันทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

- - - -	- ร - ร	- - ฑ -	ฑ ฑ - -	ฬ ฬ - -	ม ม - ร	- - ม -	ม - - ร
- - - ล	- - - -	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ร	- ด - ล

๓.๔.๒.๓. สำนวนการเตรียมพร้อมในการเปลี่ยนบันไดเสียงในสำนวนเพลงประโยคถัดไป

๓.๔.๒.๓.๑ เพลงสาวสอดแหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

- ล - -	ฑ ม - -	- - - ด	- - ร <u>ม</u>	- ฬ - ฑ	ล ฑ - -	- - ร ม	- - ฬ <u>ฑ</u>
- - ฑ ม	- - ร ด	- ฑ - -	- ด - -	- ด - -	- - ฬ ม	ร ด - -	ร ม - -

๓.๔.๒.๓.๒ เพลงสาวสอดแหวน ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔

- - - ฑ	- - <u>ล</u> ท	- รี่ - รี่	- ท <u>ล</u>	- ฬ - -	- - - ฑ	- - - -	<u>ฑ</u> ล - <u>ดั</u>
- ร - -	- ฑ - -	- - - ท	- - ล ฑ	- - ม ร	- ม - ร	- ม - -	ฬ - - <u>ด</u>

๓.๔.๒.๓.๓ เพลงกระบอกทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

- ล - -	ช ม - -	- - - ด	- - ร ม	- ฟ - ช	ล ช - -	- - ร ม	- - ฟ ช
- - ช ม	- - ร ด	- ช - -	- ด - -	- ด - -	- - ฟ ม	ร ด - -	ร ม - -

นอกจากความสัมพันธ์ต่างๆ ดังที่ได้กล่าวไว้นั้น ผู้วิจัยพบประเด็นการขึ้นต้นของบทเพลงเรื่องนางหงส์ ตามธรรมเนียมปฏิบัติใช้ระนาดเอกหรือปี่ชวาในการขึ้นเพลงเรื่องนางหงส์นี้

ประโยคขึ้นเพลง

- ด ร ม	- ม - ม	- ม - ร	- ม - ม	- ท - ร	- ท - ล	- ช - ม	- ร - ช
- ด ร ม	- ช - ม	- ช - ร	- ม - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ช

เมื่อพิจารณาจากทำนองสรวัดตะแล้ว การขึ้นต้นด้วยบทเพลงเช่นนี้ ไม่ได้เป็นการนำเอาประโยคที่ ๑ ของเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน มาขึ้น แต่เป็นการใช้เพลงประโยคที่ ๒ ดังทำนองสรวัดตะดังต่อไปนี้

ทำนองสรวัดตะของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน

- - - ด	- - - ด	- - - ด	- - - ม	- - - ช	- - - ม	- - - ม	- - - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองสรวัดตะของประโยคขึ้นเพลง

- - - ม	- - - ม	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ล	- - - ม	- - - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองสรวัดตะของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ เพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน

- - - ร	- - - ด	- - - ม	- - - ช	- - - ร	- - - ล	- - - ม	- - - ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

จากการเปรียบเทียบทำนองสรวัดตะข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของทำนองเพลงของประโยคขึ้นต้นเพลง มีเสียงสำคัญซึ่งเป็นเนื้อหาของ ทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวนท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒ เป็นหลัก แต่เมื่อพิจารณาทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวนท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ ก็มีเสียงลูกตกสำคัญสอดแทรกอยู่ ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าโบราณจารย์ใช้

กลวิธีการซ่อนทำนองของประโยคที่ ๑ โดยการลดทอนให้เหลือเพียงครึ่งเดียว แล้วมาใช้ทำนองประโยคที่ ๒ เพื่อให้เข้ากับหน้าทับนางหงส์ได้อย่างพอดี

การลงจบของเพลงเรื่องนางหงส์ นั้นพบว่าเป็นการเปลี่ยนทำนองจากเพลงแมลงวันทอง ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ เป็นการลงจบด้วยทำนองเพลงท้ายเพลงวา เช่นเดียวกับทำนองจบของเพลงประเภทโหมโรงทั่วไป

ทำนองจบของเพลงเรื่องนางหงส์

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ เทียบที่ ๒

- มี่ - มี่	- รี่ - มี่	- - - มี่	- - - รี่	- - - ตี่	- - - ท	- - - ล	- - - ฮ
- ฮ - ม	- ร - ฮ	- - - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ทุ	- - - ลู	- - - ฮู

ทั้งนี้ ลักษณะของสำนวนการดำเนินทำนองของบทเพลงต่างๆ กับรูปแบบของหน้าทับนางหงส์ ที่กล่าวไปข้างต้น แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ในการใช้หน้าทับนางหงส์ที่เป็นหน้าทับพิเศษ

นัยทางสุนทรียรส เป็นการกระตุ้นความรู้สึกของผู้ฟังให้เกิดความสะเทือนอารมณ์ และการใช้กระสวนจังหวะกลองที่มีความห่างๆ ให้ความรู้สึกที่ว่าง ด้วยเหตุของการเป็นดนตรีที่ใช้ประกอบในงานศพ

ทั้งนี้ ลักษณะของจังหวะกลองยังแสดงถึงสัญลักษณ์ ที่เป็นการสื่อสารให้ทราบโดยทั่วกันถึงการจัดพิธีศพ

๓.๔.๓ สำนวนเพลง

จากการวิเคราะห์เพลงเรื่องนางหงส์ พบว่า ลักษณะการดำเนินทำนองของบทเพลงต่างๆ ที่เรียงร้อยกันในเพลงเรื่องนางหงส์ สองชั้น สามารถแบ่งออกเป็น สำนวนเพลงที่เป็นแบบแผนทั่วไปและสำนวนที่ซ้ำกัน

๓.๔.๓.๑ สำนวนเพลงที่เป็นแบบแผนทั่วไป เป็นการใช้สำนวนเพลงที่เป็น การดำเนินทำนอง หรือที่เรียกกันว่าทางพื้น ใช้ทางฆ้องวงใหญ่เป็นหลักในการแปรทำนองของเครื่องดนตรีอื่นๆ

๓.๔.๓.๒ สำนวนที่ซ้ำกัน คือ ลักษณะการดำเนินทำนองแบบเดียวกันของบทเพลงในเรื่องนางหงส์ ผู้วิจัยสามารถจำแนกได้ ดังนี้

๓.๔.๓.๒.๑ การย้ายเสียงแรกต่างๆ ที่มักเป็นทำนองเริ่มต้นของบทเพลง ที่เป็นวรรคทำของประโยค แต่พบในวรรครับของประโยคด้วยเช่นกัน ได้แก่

ทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

- - - -	- ตี - ตี	- ช - ตี	- รั - มี	ฟ - ช	ล ช - -	- - ร ม	- - ฟ ช
- - - ด	- - - -	- ร - ด	- ร - ม	- ด - -	- - ฟ ม	ร ด - -	ร ม - -

ทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

- - - -	- ช - ช	- ช - ตี	- รั - มี	- - - -	- มี - มี	- - ตี ตี	- รั - มี
- - - ช	- - - -	- ร - ด	- ร - ม	- - - ม	- - - -	- ด - -	- ร - ม

ทำนองเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑

- - - -	- รั - รั	- มี - รั	- ตี - ล	- - ช ล	- ตี - รั	- มี - รั	- ตี - ล
- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ม - ร	- ด - ม

ทำนองเพลงสาวสอดแหวน ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

- - - -	- มี - มี	- มี - มี	- รั - ตี	- ล - -	ช ช - -	ตี ตี - -	รั รั - มี
- - - ม	- - - -	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ม

ทำนองเพลงสาวสอดแหวน ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑

- - - -	- มี - มี	- มี - มี	- รั - ตี	- ล - -	ช ช - -	ตี ตี - -	รั รั - มี
- - - ม	- - - -	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ม

ทำนองเพลงสาวสอดแหวน ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๑

- ท - -	- ล - -	- ช - ช	- - - ตี	- - - -	- ช - ช	- ตี - ล	- ช - มี
- - ล ช	- - - ช	- - - ร	- - - ด	- - - ช	- - - -	- ด - ล	- ช - มี

ทำนองเพลงแมลงวันทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

-----	- ด - ด	- - ช -	ช ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - ม -	ม - - ร
-----	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ทำนองเพลงแมลงวันทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

-----	- ร - ร	- - ช -	ช ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - ม -	ม - - ร
-----	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ทำนองเพลงแมลงวันทอง ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๓

-----	- ร - ร	- - ช -	ช ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - - -	- - - -
-----	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

๓.๔.๓.๒.๒ การซ้ำสำนวนทั้งท่อน กล่าวคือ เป็นการซ้ำทำนองเพลงที่เป็นทำนองแบบเดียวกันทั้งท่อน ๔ ประโยค พบในท่อนที่ ๒ ของเพลงกระบอกทอง เพลงคู่แมลงวันทอง และเพลงแมลงวันทอง ซึ่งมีทำนองดังนี้

ประโยคที่ ๑

- - ช ล	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ช	- ฟ -	- - - -	- - - -	ช ล - ด
- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ช	- - - -	- - - -	- - - -	ฟ - - -

ประโยคที่ ๒

- ม - ร	- ด - ล	- - ช ล	- ด - ร	- ด - -	ร ม - ม	- ม - ม	- ม - ร
- ม - ร	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - ร	- ด - -	- - - -	- - - -	- - - -

ประโยคที่ ๓

- - ช ล	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ช	- ฟ -	- - - -	- - - -	ช ล - ด
- ฟ - -	- ด - ร	- ด - ท	- ล - ช	- - - -	- - - -	- - - -	ฟ - - -

ประโยคที่ ๔

- มี่ - รั	- ดี่ - ล	- - / ซ ล	- ดี่ - รั	- ซ - ดี่	- - รั มี่	- มี่ - มี่	- รั - ดี่
- ม - รั	- ด - ม	- ฟ - -	- ด - รั	- รั - ดี่	- - - มี่	- มี่ - มี่	- รั - ดี่

สำนวนเพลงต่างๆ ดังที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ด้านทำนองของบทเพลงที่ถูกเรียงร้อยผูกกันไว้ในเพลงเรื่องนางหงส์ ตามข้อกำหนดการเรียงร้อยเพลงเรื่อง ทั้งการใช้สำนวนที่เป็นแบบแผน และการซ้ำสำนวน

๓.๔.๔ การเคลื่อนที่ของทำนอง

การเคลื่อนที่ของทำนอง พิจารณาจากเสียงสำคัญ หรือลูกตกของทำนอง ซึ่งบทเพลงต่างๆ ในเพลงเรื่องนางหงส์ นี้มีลักษณะความสัมพันธ์ของเสียงลูกตกที่เชื่อมต่อกันในลักษณะของขั้นคู่

จากการวิเคราะห์พบว่า เสียงสำคัญ หรือลูกตกในห้องที่ ๔ และห้องที่ ๘ ของแต่ละประโยคในบทเพลงต่างๆ พบความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนระดับเสียงเป็นขั้นคู่ ได้แก่ ขั้นคู่ ๓ ขั้นคู่ ๒ ขั้นคู่ ๔ และ ขั้นคู่ ๕ ตามลำดับลำดับจำนวนครั้งที่พบมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า ไม่ว่าจะทำนองเพลงย่อยภายในบทเพลงจะลงจบด้วยเสียงลูกอะไร เสียงลูกตกที่สำคัญของประโยคสุดท้ายของท่อนจะลงจบด้วยเสียงโด ที่เป็นเสียงประธาน (Tonic) ของบันไดเสียงทางเพียงออบนเสมอ

๓.๔.๔.๑ การเคลื่อนที่ของทำนอง ขั้นคู่ ๓

คือการเปลี่ยนระดับเสียงของลูกตก ที่ระยะห่างของเสียงห่างกัน ๓ เสียงหรือสามารถพิจารณาเป็นคู่ ๓ ของกันและกัน ได้แก่

เสียงมี - เสียงซอล

เสียงซอล - เสียงมี

เสียงมี - เสียงโด

เสียงลา - เสียงโด

เสียงเร - เสียงที

เสียงโด - เสียงมี

๓.๔.๔.๒ การเคลื่อนที่ของทำนอง ชั้นคู่ ๒

คือการเปลี่ยนระดับเสียงของลูกตก ที่ระยะห่างของเสียงห่างกัน ๒ เสียงหรือสามารถพิจารณาเป็นคู่ ๒ ของกันและกัน ได้แก่

เสียงมี – เสียงเร

เสียงโด – เสียงเร

เสียงลา – เสียงซอล

เสียงเร – เสียงโด

เสียงเร – เสียงมี

๓.๔.๔.๓ การเคลื่อนที่ของทำนอง ชั้นคู่ ๔

คือการเปลี่ยนระดับเสียงของลูกตก ที่ระยะห่างของเสียงห่างกัน ๔ เสียงหรือสามารถพิจารณาเป็นคู่ ๔ ของกันและกัน ได้แก่

เสียงซอล – เสียงโด

เสียงเร – เสียงซอล

เสียงซอล – เสียงเร

เสียงโด – เสียงฟา

เสียงฟา – เสียงโด

๓.๔.๔.๔ การเคลื่อนที่ของทำนอง ชั้นคู่ ๕

คือการเปลี่ยนระดับเสียงของลูกตก ที่ระยะห่างของเสียงห่างกัน ๕ เสียงหรือสามารถพิจารณาเป็นคู่ ๕ ของกันและกัน ได้แก่

เสียงเร – เสียงลา

ทั้งนี้ บทเพลงทั้ง ๕ เพลงในเพลงเรื่องนางหงส์ พบการเคลื่อนที่ของทำนอง จากการพิจารณาเสียงลูกตกสำคัญ ที่เคลื่อนที่เป็นลักษณะของชั้นคู่ ๓ ชั้นคู่ ๒ ชั้นคู่ ๔ และ ชั้นคู่ ๕ เท่านั้น แสดงให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นนัยในการร้องเรียงบทเพลงต่างๆ เหล่านี้เข้าด้วยกัน